

Et tryggere arbeidsliv

Høyres plan for å forebygge og
bekjempe arbeidslivskriminalitet

Høyre

Innhold

Forord	5
Sammendrag	6
Innledning	9
Hva er utfordringene?	10
Høyres løsninger	12
1 Forebygge mer og fjerne gråsoner	14
2 Koordinere bedre, avdekke flere	20
3 Sanksjonere oftere og hardere	24
4 Hjelp ofrene for arbeidslivskriminalitet	28
5 Internasjonalt samarbeid	32
Høyres historie	34
Hva gjorde Høyre i regjering?	34
Hva har Høyre gjort i opposisjon?	36
Høyres løsninger – samlet tiltaksliste	38
Sluttnoter	40

Forord

Arbeidslivskriminalitet bryter ned grunnmuren i velferdssamfunnet, svekker konkurransekraften til seriøse norske virksomheter og undergraver arbeidstakernes rettigheter. Den enkelte ansatte risikerer å måtte jobbe under uverdige forhold, og seriøse virksomheter risikerer å bli utkonkurrert av useriøse aktører som ikke forholder seg til spillereglene.

Dessverre har arbeidslivskriminaliteten blitt mer profesjonalisert og organisert. De useriøse og kriminelle benytter også mer varierte metoder for å omgå reglene¹. Det betyr at vi, sammen med partene i arbeidslivet, kontinuerlig må jobbe med å utvikle nye tiltak. Høyre gikk til valg på å ta opp kampen mot arbeidslivskriminaliteten, blant annet gjennom bedre informasjonsdeling, strengere regler for offentlige innkjøp, tettere samarbeid med partene i arbeidslivet, nye godkjenningsordninger og styrking av sentre for bekjempelse av arbeidslivskriminalitet.

Høyre mener det må satses mer på forebygging, og gråsoner i regelverket må fjernes. Det må bli lettere å finne fram til de seriøse aktørene og vanskeligere for de useriøse aktørene å tilby sine tjenester. For å avdekke flere lovbrutere og useriøse aktører, må innsatsen koordineres bedre. Det må også slås hardere og oftere ned på kriminell virksomhet. Ofrene som utsettes for arbeidslivskriminalitet og sosial dumping må få bedre hjelp. Arbeidslivskriminalitet

foregår på tvers av landegrensene, og derfor må også det internasjonale arbeidet styrkes.

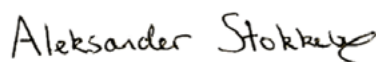
I denne rapporten legger vi frem en rekke virkemidler og sanksjoner for å bekjempe kriminelle aktører i arbeidslivet. Den følger opp mange av satsingene Solberg-regjeringen startet, men innebærer også en betydelig forsterking av innsatsen. Tiltakspakken setter en tydelig retning for Høyres politikk på arbeidslivsfeltet.

Arbeidet er ikke gjort alene. Vi har latt oss inspirere av innspillsmøter og besøk hos dyktige fagfolk, etater, frivillige og andre. Dere har tatt åpent imot oss, svart på våre spørsmål og delt kloke råd og kunnskap. Vi vil spesielt takke Lars Mamen og Fair Play Bygg for flere runder med uvurderlige råd. Vi setter også pris på dialogen med blant annet NHO, Entreprenørforeningen - Bygg og Anlegg (EBA), Jussbuss, Virke, Skanska, Caritas, Kirkens Nødhjelp og ansatte ved A-krimsentrene. Tusen takk til alle som har bidratt.

Høyre vil ha de useriøse og kriminelle aktørene ut av norsk arbeidsliv. Det handler om å skape et tryggere arbeidsliv - med mindre arbeidslivskriminalitet

Henrik Asheim
Høyres 1. nestleder og stortingsrepresentant

Aleksander Stokkebo
Stortingsrepresentant

Sammendrag

Kampen mot arbeidslivs- kriminaliteten var en av Solberg- regjeringens øverste prioriteringer i arbeidslivspolitikken. Høyre mener at innsatsen mot denne typen kriminalitet nå igjen må trappes opp og har derfor utviklet ny politikk på feltet. Tiltakene er fordelt på fem kategorier:

1. Forebygge mer og fjerne gråsoner

Det må bli lettere å finne fram til de seriøse aktørene, og vanskeligere for de useriøse å tilby sine tjenester. Høyre vil styrke det forebyggende arbeidet og fjerne gråsoner. Slik kan de useriøse lettere identifiseres og utestenges i en tidlig fase. Det er mindre ressurskrevende å forebygge enn å etterforske. Samtidig er det viktig at bedriftseiere og næringsliv sikres forutsigbarhet og rettsikkerhet.

Arbeidstilsynet må styrkes slik at det kan ansettes flere inspektører og jurister, og gjennomføres flere målrettede kontroller. Videre må satsingen på forebyggende kampanjer på arbeidstakernes eget morsmål fortsettes. Det bør også stilles krav om skriftlig arbeidskontrakt fra første arbeidsdag og utarbeides en digital løsning for arbeidskontrakter.

Høyre mener det er viktig at mer seriøsitetsinformasjon tilgjengeliggjøres for private virksomheter og forbrukere. Det vil gjøre det lettere å ta bedre og mer informerte valg, og unngå handel med useriøse.

2. Koordinere bedre, avdekke flere

Arbeidslivskriminaliteten har blitt mer profesjonalisert og organisert. De useriøse og kriminelle lovbrøtterne benytter også mer varierte metoder². Arbeidslivskriminaliteten er ofte tildekket av en lovlig fasade,³ og skjer i økende grad på tvers av bransjer⁴. Det betyr at det må jobbes kontinuerlig med å utvikle virkemidler og sanksjoner som gjør det vanskeligere å omgå reglene. Det må arbeides enda mer etterretningsbasert, slik at flere lovbrudd blir avdekket og sanksjonert.

Høyre mener det bør utredes egen A-krimlov, med hjemler for informasjonsdeling og gjennomføring av felles stedlige kontroller. Videre bør bruken av IKT, registerdata og kunstig intelligens økes i etterretningsarbeidet ved A-krimsentrene. Høyre mener også at det er behov for å tydeliggjøre at både Arbeidstilsynet og Skatteetaten har hjemler til å kontrollere utvendige bygge- og anleggsarbeider på private grunneiendommer.

3. Sanksjonere oftere og hardere

Det store flertallet av norske bedrifter ønsker å spille etter reglene og gjør sitt beste. Arbeidstilsynet har her en viktig

rolle i å veilede og rettlede virksomhetene, og sanksjoner bør ikke alltid være et mål i seg selv.

Samtidig kan useriøse aktører i dag oppnå betydelige besparelser og gevinster som følge av brudd på reglene. Den faktiske arbeidskriminaliteten må derfor møtes med klarere sanksjoner og strenge straffer, og arbeidet må prioriteres gjennom både a-krimsentre, politi og påtalemyndighet. Vi må sørge for at sanksjoner som overtredelsesgebyr, tvangsmulkt, beslag og inndragning, virksomhetsstans og bortvisning, oppnår den ønskede effekten. Raske og effektive sanksjoner, som kan gis på stedet og uten unødvendig byråkrati, er avgjørende.

Høyre mener grove og gjentatte lovbrudd, der pålegg eller stansingsvedtak fra Arbeidstilsynet ikke etterleves innen fastsatte frister, bør offentliggjøres. Det bør også utredes prikk- og bot-systemer for enklere å kunne straffe gjengangerne og gjøre innkrevingen lettere. Videre bør det utredes en utvidelse av straffeansvaret ved ulike former for utnyttelse i arbeidslivet, som ikke faller inn under dagens bestemmelser om menneskehandel og lønnsstyveri. Det er viktig at slike alvorlige brudd straffer seg.

4. Hjelp ofrene for arbeidslivskriminalitet

Arbeidslivskriminalitet er en utnyttelse av sårbare mennesker som ikke kan tolereres, og utenlandske arbeidstakere er særlig utsatt. Det er avgjørende at denne gruppen får tilstrekkelig informasjon om sine rettigheter

og plikter for å unngå utnyttelse fra useriøse og kriminelle aktører. Bedre informasjon om arbeidsavtaler, arbeidstid, lønn, skatt og HMS⁵ vil gjøre at de stiller sterkere.

Høyre mener at staten bør overta inndringen ved de mer åpenbare tilfellene av lønnsstyveri. Videre bør lønnsinndrivelse for arbeidstakere som ikke får utbetalt lønn fra arbeidsgiver bli en del av ordningen med fri rettshjelp. Høyre mener det er behov for å forsterke rådgivings- og hjelpeapparatet for arbeidstakere som blir utsatt for arbeidslivskriminalitet.

5. Internasjonalt samarbeid

Arbeidslivskriminaliteten kjenner ingen landegrenser, og den foregår på tvers i Norden, Europa og verden. Det er globalisert kriminalitet, som ikke bare kan bekjempes med lokale og nasjonale virkemidler. Internasjonal koordinering må til.

Høyre vil styrke eksisterende, og ta initiativ til flere, bilaterale samarbeidsavtaler mot arbeidslivskriminalitet, for å oppnå mer strategisk og operativt samarbeid med flere lands tilsynsetater. Videre vil Høyre sikre norsk deltakelse i Det europeiske arbeidsmarkedsbyrået (ELA), gjennom innlemmelse i EØS-avtalen.

Innledning

Høyres mål er å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet. Da er det behov for slagkraftige og målrettede tiltak som slår hardt ned på ulovligheter. I stedet for generelle innleie-innstramminger, som også treffer det seriøse næringslivet, må vi prioritere virkemidler og sanksjoner mot den faktiske arbeidslivskriminaliteten. Det handler om å skape et tryggere arbeidsliv.

Arbeidslivskriminalitet

Når ordet 'arbeidslivskriminalitet' brukes i denne rapporten har vi forholdt oss til politiets og Arbeidstilsynets definisjoner av begrepet. Politiet definerer det som «handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter. Arbeidstakere kan bli utnyttet og kriminaliteten kan skade samfunnet». Politiet trekker også frem at handlingene kan gi lovbrøyterne fortrinn i konkurransen med andre virksomheter⁶. Arbeidstilsynet beskriver arbeidslivskriminalitet som aktører som begår bevisste og systematiske brudd på lover og regler for å oppnå profitt. Handlingene går som

regel på bekostning av arbeidstakerne⁷. Arbeidstilsynet påpeker at skatteunndragelse og utnyttelse av utenlandske arbeidstakere er de to vanligste formene for arbeidslivskriminalitet⁸.

Arbeidstilsynet har også egne kjennetegn på useriøse virksomheter, en gruppe det er vanskeligere å identifisere. Arbeidstilsynet beskriver de «useriøse» som arbeidsgivere som «... har lagt seg på en arbeidsmiljøstandard hvor de i beste fall kun følger minstekrav, i verste fall bryter deler av arbeidsmiljølovgivningen. Det kan dreie seg om både bevisste og ubevisste lovbrudd.»⁹

Det som særlig skiller de useriøse aktørene fra de kriminelle, er at lovbruddene ikke er satt i system og kan skyldes uvitenhet og kunnskapsmangel. Det kan også være et resultat av et press for å holde kostnadene så lave som mulig for å unngå konkurs, og at kuttene til slutt går utover de ansattes arbeidsmiljø og arbeidsvilkår¹⁰. Da kan den ansatte for eksempel mangle verneutstyr, ikke få nødvendig opplæring eller måtte arbeide på en usikret byggeplass¹¹.

I denne rapporten bruker vi begrepene litt om hverandre. Når vi beskriver virkemidler og sanksjoner for å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet, er mange av disse tiltakene også rettet mot de useriøse aktørene.

Hva er utfordringene?

Arbeidslivskriminaliteten blir både mer omfattende og grovere. De useriøse og kriminelle benytter stadig nye måter for å omgå lover og regler, og har blitt mer profesjonelle og organiserte¹². Arbeidslivskriminalitet er utnyttelse av sårbare mennesker, men også et ran fra fellesskapet på flere titalls milliarder. Det kan vi ikke akseptere. Derfor vil Høyre trappe opp kampen.

Arbeidslivskriminalitet er tyveri fra fellesskapet

Arbeidslivskriminalitet er et stort og alvorlig samfunnsproblem. Det kjennetegnes av at regelverk innen flere etaters område bevisst brytes for å maksimere profitt¹³. De kriminelle opererer i markeder og bransjer der muligheten for profitt er stor, og sjansen for å bli oppdaget liten¹⁴. Arbeidslivskriminalitet og unndragelse av skatter og avgifter gir Norge et tap på flere titalls milliarder^{15 16}. For samfunnet innebærer det at vi mister dyrbare skattekroner som kunne vært brukt på velferd.

Mer organisert og systematisk

Arbeidslivskriminaliteten blir mer omfattende, grov og sammensatt, ofte i skjul av en lovlig fasade¹⁷. I økende grad skjer den også på tvers av bransjer og landegrensler¹⁸. Det har den senere tiden også blitt flere såkalte stråmenn, som i realiteten opptrer på vegne av kriminelle gjengangere¹⁹.

Kriminell aktivitet skjules ved at nye selskaper opprettes og aktivitet flyttes mellom virksomhetene. Nye digitale og teknologiske løsninger, som apper og betalingstjenester, brukes også for å kamuflere arbeidslivskriminalitet. Enkeltpersonsforetak benyttes for å komme unna arbeidsgiveransvar²⁰.

Svekker konkurransekraften til seriøse norske virksomheter

De kriminelle aktørene i arbeidslivet søker økonomisk profitt og lettjente penger. De er en trussel mot alle seriøse virksomheter. Bedriftene som driver lovlydig, risikerer å tape konkurransekraft og bli utkonkurrert av useriøse aktører som ikke forholder seg til spillereglene. Den negative konkurransevidningen må stanses med tiltak som gir de kriminelle økt oppdagelsesrisiko. Strengere krav til åpenhet vil ramme dem hardt, og gjøre det vanskeligere å drive ulovlig.

Utrygge og uverdige arbeidsforhold

Arbeidslivskriminalitet er utnyttelse av sårbare personer, og for de ansatte får det alvorlige konsekvenser. De risikerer å måtte jobbe under uverdige forhold. Det kan være gjennom lønnsstyveri, uforsvarlig innkvartering og risikofylt arbeid med høy HMS-risiko. Arbeidstakere kan bli utsatt for sosial dumping, hvor de får dårlige arbeids- og lønnsvilkår. I de mest graverende tilfellene innebærer arbeidslivskriminaliteten tvangsarbeid, moderne slaveri og menneskehandel.

Arbeidstakere i bransjer med høy andel ufaglærte, lite regulering, lave etableringskostnader og bruk av underleverandører, gir økt risiko for utrygge og uverdige arbeidsforhold²¹. Lav organisasjonsgrad og stor andel utenlandsk arbeidskraft er også typiske tegn. Arbeidsinnvandrere, asylsøkere, flyktninger og andre som ikke har lovlig opphold i Norge, er mer utsatte for arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Språkutfordringer og bakgrunn fra kulturer med lavere tillit til myndighetene gjør også den ansatte mer sårbar for utnyttelse²².

Bransjer og næringer med økt forekomst av useriøse eller kriminelle aktører er bygg- og anleggsbransjen, varetransportbransjen, virksomheter som tilbyr bilpleie, dekkskift og -lagring, renholdsbransjen, serveringsbransjen, skjønnehetspleie/- og frisørnæringen²³ og sesongarbeid i landbruket²⁴.

Forbrukerperspektivet

Det har vært en positiv utvikling i forbrukernes holdninger til svart arbeid. Flere opplyser å betale hvitt, færre kjøper svart arbeid. I 2009 svarte 23 prosent at de har benyttet svart arbeidskraft de siste to årene. Dette tallet var seks prosent i 2022²⁵. Selv om trenden i folks holdninger er positiv, er det grunn til å anta at det foreligger store mørketall. Dyrtiden vi lever i kan også gjøre at flere handler svart. Det er en sammenheng mellom forbrukere som opplever et innskrenket økonomisk handlingsrom og tilbøyeligheten til å handle svart²⁶.

Useriøse bedrifter og kriminelle virksomheter kan også gjøre at forbrukerne ubevisst bidrar til sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Jo flere leverandørledd, jo mer uoversiktlig. Det er viktig med godkjenningsordninger og virkemidler som gjør det lettere å velge seriøse leverandører og reduserer etterspørselen etter useriøs arbeidskraft.

Komplekst regelverk for informasjonsdeling

De siste årene er det gjort flere endringer for å bedre informasjonsdelingen mellom etatene. Likevel meldes det fortsatt om utfordringer i den praktiske hverdagen og det operative leddet. Mange ansatte er redde for å trå feil. Det er behov for mer opplæring og bedre implementering. Føringerne fra politiske myndigheter må være tydelige, og regelverket må fortløpende oppdateres.

Forankring og ledelse

Arbeidslivskriminalitet er et samfunnsproblem som går på tvers av flere departementer og underliggende etater. Vi trenger derfor mer samordning gjennom en samlet A-krimstrategi, samt større eierskap og tydeligere ledelse fra Statsministerens kontor. Ikke minst må samarbeidet og involveringen av partene i arbeidslivet styrkes.

Høyres løsninger

Et seriøst arbeidsliv er en forutsetning for lønnsomme bedrifter, trygge jobber og finansieringen av vår felles velferd. Arbeidskriminalitet bryter ned grunnmuren i velferdssamfunnet, svekker konkurransekraften blant seriøse norske virksomheter og undergraver rettighetene til arbeidstakerne. Den enkelte arbeidstaker risikerer å måtte jobbe under uverdige forhold, og seriøse virksomheter risikerer å bli utkonkurrert av useriøse aktører som ikke forholder seg til spillereglene. Arbeidskriminalitet er tyveri fra fellesskapet. For samfunnet er konsekvensen både tapt verdiskaping, svekket grunnlag for velferd og et uverdigg arbeidsliv.

Kampen mot arbeidslivskriminalitet var en av Solberg-regjeringens øverste prioriteringer i arbeidslivspolitikken. Høyre mener at innsatsen mot arbeidslivskriminaliteten må trappes opp igjen. Det må bli enklere å finne fram til de seriøse aktørene, og vanskeligere for de useriøse å tilby tjenestene sine. Vi mener det må slås hardere ned på kriminelle aktører som begår grove brudd på arbeidslivets regler og har derfor utviklet ny politikk på feltet. Dette har vi samlet i denne rapporten. Den inneholder 51 målrettede virkemidler og sanksjoner fordelt på fem kategorier:

1. Forebygge mer og fjerne gråsoner
2. Koordinere bedre, avdekke flere
3. Sanksjonere oftere og hardere
4. Hjelp ofrene for arbeidslivskriminalitet
5. Internasjonalt samarbeid

Tiltakene som presenteres er virkemidler og sanksjoner Høyre mener bør prioriteres de kommende årene. Listen er ikke uttømmende, og kan senere suppleres med nye tiltak. Høyre vil prioritere politikkutvikling på dette feltet inn mot arbeidet med stortingsvalgsprogrammet for perioden 2025-2029.

På de neste sidene presenterer vi de viktigste tiltakene Høyre foreslår for å trappe opp kampen mot arbeidslivskriminaliteten. Tiltakene er fordelt på de fem kategoriene listet over. Siste del av rapporten inneholder en samlet liste over alle virkemidlene vi foreslår, med mer utfyllende forklaringer.

1 Forebygge mer og fjerne gråsoner

Det må bli lettere å finne fram til de seriøse aktørene, og vanskeligere for de useriøse å tilby sine tjenester. Høyre vil styrke det forebyggende arbeidet og fjerne gråsoner. Da vil de useriøse lettere identifiseres og utestenges i en tidlig fase. Det er mindre ressurskrevende å forebygge enn å etterforske.

Samtidig er det viktig at bedriftseiere og næringsliv sikres forutsigbarhet og trygghet. Det er menneskelig å gjøre feil, og svikt forekommer også i seriøse virksomheter. Det er derfor viktig at hensynet til personvern og rettssikkerhet ivaretas. I mange tilfeller vil råd og veiledning fra Arbeidstilsynet være tilstrekkelig for å forklare og lede bedriften inn på riktig spor. Tiltakene i denne rapporten skal primært rettes mot dem som villet og systematisk begår arbeidslivskriminalitet.

Høyre mener at Arbeidstilsynet må styrkes økonomisk, slik at det kan ansettes flere inspektører og jurister, og gjennomføres flere målrettede kontroller. Dette er avgjørende for å få gjennomført flere risiko- og vesentlighetsbaserte tilsyn og ta flere lovbrutere. Det er ikke bare behov for inspektører, men også jurister som kan ta tak i funnene og sørge for at de får konsekvenser.

Et viktig ledd for å fjerne gråsoner, er å sikre et tydelig regelverk. Derfor satte Høyre blant annet ned Fougnerutvalget, som gjør at vi fra 1. januar 2024 fikk en tydeligere definisjon på når man skal regnes som arbeidstaker²⁷. Forenklet sagt skal man i arbeidssituasjoner regnes for å være arbeidstaker, med mindre noe annet kan bevises med sterk sannsynlighetsovervekt. Slik opprydding i regelverket gir færre gråsoner for useriøse å operere i. Arbeidsgivere skal ikke komme unna med å kalle arbeidstakere for selvstendige oppdragstakere eller frivillige. Er man reelt sett arbeidstaker, har man krav på det vernet arbeidsmiljøloven gir.

Den økende digitaliseringen av samfunnet har gitt de kriminelle nye verktøy som er krevende å avsløre. Samtidig gir utviklingen også store muligheter til å avdekke flere. Høyre mener det er et stort potensial for å utnytte ny, digital teknologi til å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminaliteten. Økt åpenhet og mer digitalisering vil bidra til enklere informasjonsdeling og

gjøre det vanskeligere å drive useriøst. Der dokumentasjon kan innhentes direkte fra datakilden, i stedet for å gå via bedriften, vil det bli vanskeligere å sno seg unna. Dermed begrenses det kriminelle handlingsrommet ytterligere. Samtidig vil det frigjøre tid for seriøse bedrifter, som i dag bruker mye tid på å fremskaffe dokumentasjonen som etterspørres.

Det har de siste årene vært en nedgang i hvor mange som oppgir at de har benyttet svart arbeid²⁸. Men selv om trenden i folks holdninger er positiv, er det grunn til å anta at det foreligger store mørketall. Det er vanskelig å estimere hva svart arbeid årlig koster det norske samfunnet, men ulike undersøkelser og forskning peker på tosifrede summer i milliardklassen²⁹.

Dyrtiden vi nå opplever gir en bekymring for mer svart arbeid. Skatteetatens erfaring er at omfanget av svart arbeid øker i krisetider. Under normale omstendigheter rapporterer for eksempel to prosent av bedriftene at de vil kunne undra skatt, men dersom det står om tap av arbeidsplasser eller i verste fall konkurs, vil hele elleve prosent akseptere skatteunndragelse i eget selskap³⁰.

Selv om mange er bevisst på rettighetene sine, blir arbeidere lettere utnyttet av useriøse aktører når oppdragene uteblir. En arbeider blir mer økonomisk sårbar når vedkommende blir permittert eller mister jobben. Da kan det være fristende å si ja til å levere svart arbeid. Kunder som opplever et innskrenket økonomisk handlingsrom i dyrtiden, kan blir

Kilde: Arbeidstilsynet

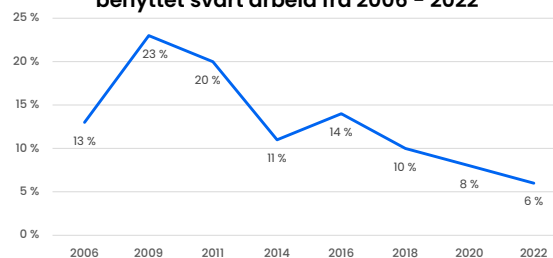
mer tilbøyelige til å betale svart³¹.

Høyre mener at holdnings- og informasjonskampanjer er et godt virkemiddel for å veilede forbrukere, arbeidsgivere og arbeidstakere. Da Arbeidstilsynet gjennomførte kampanjen «Know Your Rights», nådde de i løpet av en toårsperiode ut til 350 000 utenlandske arbeidstakere³². Kampanjen ble gjennomført med informasjon på åtte ulike språk³³. Da kampanjen ble evaluert, svarte 30 prosent av dem som deltok at kampanjen bidro til å oppdage forhold på egen arbeidsplass som ikke var i tråd med norske lover og regler. To av tre respondenter svarte at de har tatt, eller kommer til å ta, grep for å forbedre sin arbeidssituasjon³⁴.

Selv om norsk arbeidsliv jevnt over er preget av ryddighet og gode arbeidsforhold, er sosial dumping og useriøsitet et problem i enkelte bransjer. Her må partene involveres

langt mer aktivt, og Høyre vil derfor ha flere treparts bransjeprogrammer i utsatte næringer. Sammen skal vi bygge et seriøst og sikkert arbeidsliv der det ikke er plass til useriøse og kriminelle aktører.

Utvikling på hvor mange som svarer at de har benyttet svart arbeid fra 2006 – 2022

Kilde: Opinion³⁵

Høyre vil

- Styrke satsingen på forebyggende kampanjer på arbeidstakernes eget morsmål, slik som Arbeidstilsynets "Know Your Rights".
- Innføre en digital løsning for arbeidskontrakter, for å sikre enklere kontroll av at arbeidstakernes rettigheter og lønnskrav blir ivaretatt.
- Utrede krav om skriftlig arbeidskontrakt fra første arbeidsdag, og som minimum innføre krav om at lønnsopplysninger og de mest sentrale arbeidsvilkårene skal være gitt skriftlig fra dag én.
- Tilgjengeliggjøre mer seriøsitetsinformasjon med private virksomheter og forbrukere, slik at de lettere kan ta bedre og informerte valg og unngå handel med useriøse.
- Utvide ordningen med HMS-kort til flere utsatte bransjer, forsterke kortene med biometriske data og formelle kvalifikasjoner, og deretter utvide kortenes gyldighetstid.

Utfyllende liste av tiltak

- 1. Styrke Arbeidstilsynets økonomisk, slik at det kan ansettes flere inspektører og jurister, og gjennomføres flere målrettede kontroller.**

Dette er avgjørende for å få gjennomført flere risiko- og vesentlighetsbaserte tilsyn og ta flere lovbrutere. Det er ikke bare behov for inspektører, men også jurister som kan ta tak i funnene og sørge for at de får konsekvenser.
- 2. Utrede krav om skriftlig arbeidskontrakt fra første arbeidsdag, og som minimum innføre krav om at lønnsopplysninger og de mest sentrale arbeidsvilkårene skal være gitt skriftlig fra dag én.**

Høyre har nylig fremmet dette i Stortinget, som en del av vårt representantforslag om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet³⁶. Fra 1. juli 2024 blir fristen for når skriftlig arbeidskontrakt skal være på plass kortet ned fra en måned til syv dager etter arbeidsforholdets oppstart³⁷. Høyre mener at fristen bør være kortere og at det som minimum bør innføres krav om at lønnsopplysninger og de mest sentrale arbeidsvilkårene skal være gitt skriftlig fra dag én. Det vil gi økt forutsigbarhet for arbeidstaker, lette bevisproblematikk ved eventuelle tvister og forebygge utnyttning av sårbare arbeidstakere.
- 3. Innføre en digital løsning for arbeidskontrakter, for å sikre enklere kontroll av at arbeidstakernes rettigheter og lønnskrav blir ivaretatt.**

Høyre har nylig fremmet dette i Stortinget, som en del av vårt representantforslag om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet³⁸. Tiltaket vil gjøre det vanskeligere for en useriøs arbeidsgiver å forfalske eller fabrikkere arbeidskontrakter idet virksomheten blir kontrollert. Det vil også bli enklere for arbeidstaker å sjekke sine rettigheter og plikter. Regjeringen burde vært godt i gang med en digital løsning for arbeidskontrakter, men har på skriftlig spørsmål fra Høyre³⁹ bekreftet at det ikke er prioritert. Man bør undersøke hvilke private løsninger som eksisterer i dagens marked, slik at det offentlige ikke setter opp nye statlige løsninger i konkurranse med dem. Det viktige er at det blir en sporbarhet, slik at useriøse ikke kan tilbakedatere og fabrikkere dokumenter.
- 4. Styrke Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA).**

SUA er et samarbeid mellom Arbeidstilsynet, politiet, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratet (UDI). På SUA kan arbeidsinnvandrere ordne alt de trenger for å jobbe i Norge. De tilbyr veiledning på flere språk. SUA gjør en uvurderlig jobb for arbeidstakere med andre morsmål, som er blant de mest utsatte for kynisk utnyttning i arbeidslivet⁴⁰.
- 5. Gjennomgå og forbedre informasjonen som gis til utenlandske arbeidstakere i forbindelse med registrering for arbeid i Norge, herunder ved utdeling av d-nummer.**

Høyre har fremmet dette i Stortinget, som en del av vårt representantforslag om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet⁴¹. Enhver som skal jobbe i Norge, må ha skattekort og et norsk identitetsnummer (d-nummer eller fødselsnummer)⁴². D-nummeret må rekvireres av enten offentlige myndigheter, offentlige virksomheter eller finansforetak⁴³. Når arbeidstaker får d-nummer, som altså er et norsk identitetsnummer, skal det være ID-sjekk med fysisk oppmøte⁴⁴. Det er en gylden mulighet til å dele ut materiell og gi informasjon om arbeidstakers rettigheter og plikter, på arbeidstakers eget språk.
- 6. Styrke satsingen på forebyggende kampanjer på arbeidstakernes eget morsmål, slik som Arbeidstilsynets "Know Your Rights".**

De ansatte er sentrale i forebyggingsarbeidet. Ansatte som kjenner sine rettigheter, kan enklere stå imot useriøse aktører. Effekten av denne type kampanjer er svært gode. "Know Your Rights"-kampanjen nådde i løpet av en toårsperiode ut til 350 000 utenlandske arbeidstakere⁴⁵.
- 7. Gjennomføre flere holdnings- og informasjonskampanjer overfor forbrukere, mot bruk av svart arbeid og useriøse aktører.**

Bevisste arbeidstakere og forbrukere er førstelinjen i kampen mot arbeidslivskriminalitet og svart økonomi. Handlehvit⁴⁶, Spleiselaget⁴⁷ og Medbyggerne⁴⁸, er eksempler på offensive kampanjer og nettsider som man med fordel kan ha mer av.
- 8. Sikre at det går an å anonymt melde fra om svart arbeid og arbeidslivskriminalitet.**

I dag kan man, ved mistanke om sosial dumping eller arbeidslivskriminalitet, sende tips til Arbeidstilsynet på tips.arbeidstilsynet.no eller Skatteetaten på telefon⁴⁹. Utfordringen med disse løsningene er at den som melder ifra, ikke kan gjøre det anonymt. Fair Play Bygg tar imot anonyme tips⁵⁰. Men det bør også kunne meldes fra direkte til etatene. Derfor bør det komme på plass en tipsløsning i det offentlige som gjør at den som melder ifra, dersom man selv ønsker det, kan være sikker på at tipset ikke kan spores.
- 9. Utvide ordningen med HMS-kort til flere utsatte bransjer, forsterke kortene med biometriske data og formelle kvalifikasjoner, og deretter utvide kortenes gyldighetstid.**

Høyre har fremmet dette i Stortinget, som en del av vårt representantforslag om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet⁵¹.

Alle som utfører arbeid på bygge- og anleggsplasser, eller som tilbyr renholdstjenester, bilpleie, hjullagring og hjulskift er pålagt å utstyre alle arbeidstakere med HMS-kort⁵². HMS-kortet er et viktig verktøy og kan med fordel brukes i flere bransjer som for eksempel budbilbransjen og serveringsbransjen. Det vil også gjøre Arbeidstilsynets kontroller enklere og mer effektive. I forbindelse med Stortingets behandling av et representantforslag om sosial dumping i budbilbransjen, fremmet Høyre, SV og Venstre forslag om at regjeringen må innføre HMS-kort i varebilsektoren i løpet av 2024⁵³. Forslaget fikk dessverre ikke flertall.

Det foregår utbredt juks med HMS-kort. Det er for enkelt å låne andres kort, og noen arbeidere bruker også flere ulike kort med forskjellige identiteter⁵⁴. Ved å innføre biometri i kortene, som for eksempel fingeravtrykk eller iris-scanning, vil det bli vanskeligere å byttelåne og jukse med kortene.

Formelle kvalifikasjoner vil synliggjøre at arbeidstaker er kvalifisert for arbeidet som utføres. Det kan vurderes å koble HMS-kortet opp mot det digitale kompetanseregisteret eller en liknende løsning, som viser hva slags utdanning og kvalifikasjoner personen har. Da får HMS-kortet mer verdi også for næringslivet.

Dersom kortordningen forsterkes med mer informasjon, vil det antakelig bli noe dyrere å produsere og kjøpe inn. For å veie opp for dette, mener Høyre at gyldighetstiden på kortene bør utvides. Når mer av informasjonen oppdateres i sanntid, faller deler av begrunnelsen for dagens korte gyldighetstid på to år bort. Gyldigheten kan vurderes å utvides til fem eller ti år; det samme som et nasjonalt ID-kort og pass⁵⁵.

10. Utrede krav om fysisk ID-sjekk eller bruk av BankID ved utstedelse av HMS-kort.

Høyre har fremmet dette i Stortinget, som en del av vårt representantforslag om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnsstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet⁵⁶. I dag kreves det ikke fysisk oppmøte eller identifisering via BankID for den som skal ha HMS-kort. Men det kreves at vedkommende har et norsk fødselsnummer eller et d-nummer i Folkeregisteret, samt at arbeidsgiver gjennomfører nødvendig ID-kontroll av den ansattes identitet. Kortutsteder har ansvaret for å sjekke at den innsendte dokumentasjonen stemmer overens med innsendt bilde⁵⁷. I selve søkeprosessen til HMS-kortet må det kun gis en fullmakt gjennom ID-porten av en person som har en offisiell rolle i firmaet, typisk en leder i bedriften. Da brukes BankID eller liknende. De som skal bruke HMS-kortet trenger med andre ord ikke å verifisere seg med BankID eller fysisk oppmøte.

11. Invitere partene til treparts bransjeprogram

i flere utsatte næringer.

Treparts bransjeprogrammer er et samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet. Målet er å bidra til anstendige og seriøse arbeidsforhold i utsatte bransjer. I dag finnes det treparts bransjeprogrammer i fire bransjer: renhold, uteliv, transport og bilbransjen⁵⁸. For å sikre best mulig forankring og effekt, og unngå mer reguleringer enn nødvendig, er det viktig at partene i størst mulig grad står i front på arbeidet mot a-krim. Initiativet i de konkrete næringene bør være med partene i spiss. Aktuelle nye områder som kan vurderes for treparts bransjeprogram: matproduksjon, fiskeforedling, landbruk, kjøttindustri, byggenæringen, og skjønnhet og velvære.

12. Innføre godkjenningsordninger i flere utsatte næringer.

Flere sektorer opplever utfordringer med arbeidslivskriminalitet. Da kan godkjenningsordninger bidra til å sile ut de useriøse før de i det hele tatt får tilby produktene sine til markedet. Ordningen innebærer at virksomhetene overfor Arbeidstilsynet dokumenterer at visse krav etter blant annet arbeidsmiljøloven er oppfylt. I dag finnes det godkjenningsordninger for blant annet renhold (2012), bilvask, dekkskift og dekkhotell (2022), samt bemanningsbransjen (2024). Aktuelle nye områder som kan vurderes for godkjenningsordninger: varebilbransjen, skjønnhet og velvære, fiskeforedling, landbruk, kjøttindustri og byggenæringen.

13. Tilgjengeliggjøre mer seriøsitsinformasjon med private virksomheter og forbrukere, slik at de lettere kan ta bedre og informerte valg og unngå handel med useriøse.

Nav, Brønnøysundregistrene, Skatteetaten og Arbeidstilsynet er eksempler på offentlige virksomheter som forvalter aktuell informasjon. Arbeidet med å gjøre det enklere for private virksomheter og forbrukere å velge seriøse leverandører ble startet under Solberg-regjeringen. Det var en sentral del av A-krimstrategien⁵⁹.

NHO Byggenæringen har blant annet deltatt i et pilotprogram som Skatteetaten og Brønnøysundregisteret har utført på oppdrag fra Finansdepartementet og Nærings- og Fiskeridepartementet (NFD). Dette omfattet både bedrift til bedrift (B2B) og forbrukermarkedet. B2B-gruppa tok utgangspunkt i modellen til StartBank. En rapport om pilotarbeidet skal ha blitt levert NFD i 2022.

Det som mangler nå er et selvstendig hjemmelsgrunnlag, slik at forvalter kan dele informasjon om seriøsitet fra flere offentlige aktører. Dette arbeidet, for behandling og deling av informasjon, ligger fortsatt hos NFD. Aktørene melder om at arbeidet har stoppet opp og mangler fremdrift. På skriftlig spørsmål peker statsråden på at det er

nedsatt et lovutvalg som skal fremme forslag om en "mer helhetlig regulering av viderebruk av offentlig informasjon." Utvalget skal levere en NOU (Norges offentlige utredninger) innen 1. juli 2024 og statsråden vil avvente dette⁶⁰. Høyre er utålmodige og mener man etter rapporten er lagt frem snarest mulig må få kommet i gang med å dele seriositetsinformasjon. Dette kan eventuelt gjøres trinnvis, der man starter med det minst kompliserte.

14. Stille krav om at entreprenørene i større bygge- og anleggsprosjekter skal være tilknyttet StartBANK eller liknende løsning.

Systemer for kontrakts- og seriositetsoppfølging vil gjøre det vanskeligere å drive useriøst. Ved å stille krav om registrering i StartBANK eller liknende leverandørregister, vil færre useriøse komme seg inn på byggeplassen. StartBANK kan brukes både før kontraktsinngåelse, men leverandøren kan også kontrolleres mens prosjektet pågår⁶¹.

15. Jobbe for at StartBANK utvides til å inneholde flere typer opplysninger, herunder om selskapets betalte skatt, lønn, yrkesskadeforsikring og obligatorisk tjenstepensjon.

StartBANK er et leverandørregister som brukes av innkjøpere innenfor bygg og anlegg, forvaltning, samt forsikring av fast eiendom i Norge. I 2023 var det nærmere 10500 leverandører registrert i StartBANK⁶². Systemet innhenter data i sanntid fra offentlige registre. Når denne informasjonen kobles sammen gir systemet en objektiv vurdering av leverandører som synliggjør risiko⁶³. Ved å utvide StartBANK til å inneholde flere typer informasjon, vil det bli enklere å stenge useriøse aktører ute. Risikoen for å inngå kontrakter med useriøse selskaper vil bli redusert.

16. Gradvis utvide ordningen med eBevis, stille krav om at ordningen benyttes i større offentlige anbud og vurdere lovhjemmel for å også la private oppdragsgivere benytte ordningen.

Solberg-regjeringen etablerte eBevis i 2019. Det er et samarbeid mellom Brønnøysundregistrene, Skatteetaten, Digitaliseringsdirektoratet og Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). Løsningen digitaliserer anskaffelsesprosessen og lar offentlige innkjøpere enklere kontrollere tilbyderne⁶⁴. Bruk av eBevis har også gjort det enklere for næringslivet å delta i offentlige anbud, fordi behovet for å samle inn data fra gang til gang er redusert⁶⁵. Tjenesten har de siste årene blitt utvidet med flere opplysninger. Det er fortsatt et stort potensial for å gjøre ordningen mer kjent og brukt.

17. Sammen med kommunene og partene etablere en nasjonal minstestandard for å sikre et seriøst arbeidsliv når det offentlige kjøper inn varer og tjenester.

Høyre vil sikre et trygt, fleksibelt og godt arbeidsliv

for alle gjennom oppdaterte lover og regler for arbeidslivet. For å sikre like konkurransevilkår og gjøre det enklere å drive seriøst, mener Høyre det er behov for en nasjonal standard som gjelder uavhengig av hvor i landet bedriften holder til. Det vil også forebygges at det opprettes utallige lokale modeller som konkurrerer med hverandre og bidrar til byråkrati. Målet må være å gjøre det enklere å drive seriøst på tvers av fylkene.

18. Utrede en fakturaordning med QR-kode etter modell fra Portugal, Spania, Slovakia og Sveits, for å bekjempe svart økonomi.

Samtlige land med en slik QR-kode melder om positive erfaringer. Spania, Portugal og Slovakia vektlegger at tiltaket skal bidra til bekjempelse av skatteunndragelse, mens Sveits trekker frem effektivitetshensyn og opplyser at formålet med kravet er økt standardisering og harmonisering av transaksjoner⁶⁶.

19. Vurdere å avskaffe tusenlappen som kontantenhet.

Den har lite praktisk betydning i folks hverdag, men bidrar til at det blir langt enklere å frakte, betale og smugle store pengebeløp på liten plass. Kontanter er en av de sentrale brikkene i den svarte økonomien. Seddelen med høyeste valør er det største problemet. Hvert år fraktes nesten ti milliarder kroner i kontanter ut av Norge. Det antas at en stor andel av summen er fra hvitvasking eller utbytte fra andre kriminelle handlinger. Økokrim-sjef Pål Lønseth uttalte nylig at «det er få i dagens samfunn som har et legalt behov for å bruke tusenlapper»⁶⁷.

20. Stille krav til elektronisk forhåndsdeklarasjon av større pengeverdier som skal fraktes inn/ut av landet, samt innføre krav om dokumentasjon av pengenes opprinnelse.

Pengestrømmen ut av Gardermoen er stor. Man kan ta med seg valuta verdt 25 000 kr inn eller ut av landet uten å deklare. Dersom man tar med seg mer, skal man fremlegge og deklare disse for Tolletaten. Deklarering skjer gjennom eget fysisk skjema⁶⁸. I EU er beløpsgrensen 10000 EUR⁶⁹. At den norske beløpsgrensen er lavere enn EU kan innebære at folk feilaktig tar med seg mer enn hva man ved norske grenseoverganger tillater - uten å deklare. Økokrims anbefaler at det innføres krav om forhåndsdeklarasjon av større beløp og at deklarerings skjemaet gjøres digitalt, samt med opplysninger om pengenes opprinnelse⁷⁰. Da vil muligheten til å kontrollere bli langt bedre.

21. I samarbeid med partene kartlegge hvordan Regionale verneombud (RVO) kan bli et mest mulig effektivt, supplerende verktøy i førstelinjen for å avdekke arbeidslivskriminalitet.

Regionale verneombud er opprettet av myndighetene i samarbeid med partene i arbeidslivet. Ordningen

finansieres av virksomhetene i bransjene gjennom en årlig avgift. RVO skal jobbe for et godt og sikkert arbeidsmiljø – særlig i små og mellomstore virksomheter⁷¹. Det ligger et uforløst potensial i rett bruk av RVO-ene. De kan fange opp relevante forhold som Arbeidstilsynet ellers ikke har kapasitet og ressurser til å avdekke, og som så kan vurderes løftet videre til Arbeidstilsynet.

2 Koordinere bedre, avdekke flere

Arbeidslivskriminaliteten har blitt mer profesjonalisert og organisert. De useriøse og kriminelle lovbyrterne benytter også mer varierte metoder⁷². Arbeidslivskriminaliteten er ofte tildekket av en lovlig fasade⁷³. Den skjer i økende grad på tvers av bransjer⁷⁴. Det betyr at det må arbeides kontinuerlig med å utvikle virkemidler og sanksjoner som vil gjøre det vanskeligere å bryte reglene. Det må jobbes enda mer etterretningsbasert, slik at flere lovbrudd blir avdekket og sanksjonert. Vi må vurdere om de nye hjemlene for informasjonsdeling er fleksible nok, eller om vi må gjøre mer.

For å ta de store useriøse aktørene, er det viktig at dialogen mellom partene og etatene fungerer i den hektiske og praktiske hverdagen. Utfordringen er ofte at verdifull informasjon ligger spredt i ulike sektorer. Vi

må unngå silotenkning og sikre et godt samarbeid på tvers av etater. Det må bli bedre digital informasjonsflyt mellom dem. Kun slik kan vi øke den opplevde og faktiske oppdagelsesrisikoen for de kriminelle.

Med Solberg-regjeringens politireform kom også næringslivskontakter i politiet. De jobber med å forebygge arbeidsmarkeds kriminalitet og redusere kriminalitet rettet mot næringsliv⁷⁵. Tett kontakt med næringslivet er avgjørende for å sikre et seriøst arbeidsliv med sunn og rettferdig konkurranse. Denne samhandlingen må derfor ha høyeste prioritet.

Det er avgjørende at innsatsen mot arbeidslivskriminalitet forankres godt med både arbeidsgiverorganisasjoner og fagforeningene.

Utfyllende liste av tiltak

- 22. Gjeninnføre en samlet A-krimstrategi på tvers av samtlige relevante departementer, hvor også økonomisk kriminalitet inngår, og nedsette et statssekretærutvalg med særlig ansvar for koordinering og oppfølging mellom departementene og etatene.**
Høyre fremmet i 2023 forslag i Stortinget om å gjeninnføre en samlet strategi mot arbeidslivskriminalitet⁷⁶. Det er viktig for det overordnede arbeidet og foregikk som et bredt samarbeid hvor Statsministerens kontor og ni departementer var involvert. Solberg-regjeringen hadde også et statssekretærutvalg som fulgte opp tiltakene i strategien og jevnlig drøftet sakene med partene i arbeidslivet⁷⁷. KPMG har evaluert etatssamarbeidet mot arbeidslivskriminalitet. Rapporten er tydelig på at regjeringen, herunder departementene og etatene, så langt som mulig bør unngå separate prosesser tilknyttet bekjempelsen av arbeidslivskriminalitet⁷⁸.
- 23. Gjeninnføre toppmøte mot A-krim, hvor partene i arbeidslivet, etatslederne og relevante statsråder jevnlig møtes på toppnivå, slik at A-krimssamarbeidet får høyeste prioritet på tvers.**
Solberg-regjeringen satte arbeidslivskriminalitet på dagsorden i egne toppmøter. Som en del av oppfølgingen av 'Strategi mot arbeidslivskriminalitet', inviterer statsministeren til regelmessige toppmøter mellom regjeringen og partene i arbeidslivet. Dette var et viktig bidrag i trepartssamarbeidet om en bred, felles og strategisk innsats mot arbeidslivskriminaliteten.
- 24. Evaluere de nye hjemlene for informasjonsdeling- og bruk mellom etatene, slik at de raskt kan utbedres, samt vurdere behovet for felles hjemler i forbindelse med felles virksomhet.**
Høyre fremmet forslag om dette i Stortinget i 2023⁷⁹. Det tok flere år å utarbeide dagens hjemler, og det er fortsatt usikkert hvor godt hjemlene treffer⁸⁰. Flere aktører i bransjen forteller at de fortsatt ikke fungerer optimalt. For å unngå tapt tid i etatenes felles innsats mot arbeidslivskriminalitet, er det viktig at en evaluering gjennomføres i nær fremtid.
- 25. Utrede en egen A-krimlov, med hjemler for informasjonsdeling og gjennomføring av felles stedlige kontroller.**
Det er fortsatt flere kjente hjemmelsutfordringer. Så lenge informasjonsdelingen reguleres på forskriftsnivå, vil de alltid triumfere av lovene etatene følger - for eksempel forvaltningsloven. Det viktigste er at samarbeidet reguleres gjennom lovs form. Det kan entes gjøres i egen lov, eller å innta bestemmelser i en eller flere av de allerede eksisterende lovene for de ulike tilsynsmyndighetene.
- 26. Tydeliggjøre at Arbeidstilsynet og Skatteetaten har hjemler til å kontrollere utvendige bygge- og anleggsarbeider på private grunneiendommer.**
Her er det viktig å finne en god balanse mellom behovet for nødvendig kontroll og respekten for privatlivets fred. Høyre vil unngå overdreven inngripen på privat eiendom. Samtidig er det gode grunner for at inspektører skal kunne kontrollere bygge- og anleggsarbeider på privat grunn. Norge er blant de landene som bruker mest på oppussingsprosjekter per innbygger i Europa⁸¹ og det svarte markedet tilknyttet privatboliger er stort⁸². Skatteetaten kan i dag kontrollere "næringsdrivende som utfører byggeaktiviteter på en bolig så lenge kontrollen foregår utenfor selve boligen og kontrollen ikke retter seg mot beboeren"⁸³. Høyre har likevel fått tilbakemeldinger om at man i praksis ofte ikke utnytter handlingsrommet. Det kan derfor være hensiktsmessig å presisere den rettslige tilstanden overfor etatene og A-krimsentrene.
- 27. Øke bruken av IKT, registerdata og kunstig intelligens i etterretningsarbeidet ved A-krimsentrene.**
Det ligger et enormt potensial i mer systematisk bruk av registerdata for å gjøre risikovurderinger og etterretning. KPMG har i sin rapport om A-krimsentrene påpekt at dette sannsynligvis er området hvor det er mest å hente i å effektivisere arbeidet mot arbeidslivskriminalitet og økonomisk kriminalitet⁸⁴.
- 28. Klargjøre samarbeidet mellom Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES) og a-krimsentrene, herunder vurdere om NTAES skal gis en større rolle i analyser, rapportering og kunnskapsbygging på a-krimfeltet.**
Høyre har tidligere fremmet forslag om dette⁸⁵. Solberg-regjeringen opprettet NTAES i 2016. Det er et samarbeid mellom politiet, Skatteetaten, Økokrim, Tolletaten, NAV og Arbeidstilsynet. Hensikten med NTAES er å få et mer helhetlig bilde av den økonomiske kriminaliteten og arbeidslivskriminalitet, slik at analysene og etterretningen den enkelte etat sitter på kan anvendes mer effektivt.
KPMG melder at A-krimsentrene i dag har liten nytte av NTAES' rapporter. NTAES har, som KPMG sier det, i dag ikke i oppgave å "bidra til resultat- og effektmåling, verken av koordinerte igangsatte tiltak i forebygging og bekjempelsen av kriminalitet eller eventuelle behov for justering av arbeidsmetoder i a-krimssamarbeidet"⁸⁶. KPMG-rapporten peker samtidig på at NTAES har et unikt potensial og i større grad burde involveres i analyser, rapportering og kunnskapsbygging på a-krimfeltet.
- 29. Inkludere flere sanntidsopplysninger i HMS-kortet, herunder lage en kobling til A-ordningen**

(Lønn og skattetrekk), innbetaling av obligatorisk tjenestepensjon og ytelsesutbetalinger fra Nav, samt sørge for at sannsynlige brudd på reglene automatisk rapporteres til den aktuelle tilsynsmyndigheten.

Høyre har fremmet dette i Stortinget, som en del av vårt representantforslag om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet⁸⁷. Med en slik løsning kan varsler utløses dersom det ikke er betalt lønn og skatt på arbeidstakere som logger seg inn på byggeplassen. Dersom en arbeider som er registrert som 100 prosent ufør, sykemeldt eller går på dagpenger, logger seg inn på byggeplassen vil det også kunne meldes inn automatisk til Nav. Digitalisering og systemer som snakker bedre sammen på tvers vil gi tilsynene mulighet til å gjennomføre langt mer målrettede kontroller.

tilstrekkelig tilpasset til å avdekke sjøfolks dårlige arbeids- og levevilkår»⁹².

30. Sikre bedre koordinering av tilsynene etatene fører hver for seg, slik at man i større grad rammer de useriøse, uten å bli en byrde for seriøse aktører, herunder evaluere og forbedre Tilda.

Solberg-regjeringen tok initiativ til bedre koordinering, gjennom mer deling og bruk av data på tvers av tilsynsmyndighetene. Det ble etablert en felles tverretattlig datadelingstjeneste for tilgjengeliggjøring av seriositetsinformasjon (Tilda)⁸⁸. Effekten av etableringen av Tilda er foreløpig ikke vurdert, men det burde den bli. Det er viktig at denne løsningen fungerer etter hensikten og gir merkbar redusert tilsynsbyrde for seriøse virksomheter.

31. Evaluere og styrke ordningen med næringslivskontakter i politiet.

Ordningen med næringslivskontakter ble etablert som en del av Solberg-regjeringens politireform. Næringslivskontakten jobber med å forebygge arbeidsmarkedskriminalitet og redusere kriminalitet rettet mot næringsliv⁸⁹. Tett kontakt med næringslivet er avgjørende for å sikre et seriøst arbeidsliv med sunn og rettferdig konkurranse.

32. Inkludere Sjøfartsdirektoratet og Havindustritilsynet i a-krimssamarbeidet der det er naturlig, for å bedre avdekke arbeidslivskriminalitet til havs.

A-krimssentrene samarbeider i dag med for eksempel Statens vegvesen, Mattilsynet, Utlendingsdirektoratet (UDI), Fiskeridirektoratet⁹⁰. For å bedre arbeidet med forebygging og bekjempelse av arbeidslivskriminalitet kan det være gunstig å utvide a-krimssamarbeidet til å inkludere Sjøfartsdirektoratet og Havindustritilsynet. Sjøfartsdirektoratet har for eksempel god kompetanse og oppfølging knyttet til tekniske og til dels organisatoriske forhold på skip, men begrenset kompetanse på tilsyn på menneskelige forhold⁹¹. Riksrevisjonen konkluderer med at «Sjøfartsdirektoratets innretning av tilsyn er ikke

3 Sanksjonere oftere og hardere

Det er et mål at arbeidskriminalitet skal møtes med klare sanksjoner og strenge straffer og at arbeidet prioriteres gjennom både a-krimsentrene, politi og påtalemyndighet. Vi må sørge for at sanksjoner som overtredelsesgebyr, tvangsmulkt, beslag og inndragning, virksomhetsstans og bortvisning, oppnår den ønskede effekten.

Store aktører med solid økonomi kan oppnå verdifulle besparelser og gevinster som følge av alvorlige brudd på reglene. Det arbeidsgivere sparer på manglende lønnsutbetaling til ansatte, overtredelse av stansingsvedtak eller andre brudd, kan i flere tilfeller overgå dagens

maksimale gebyr. Slik kan vi ikke ha det.

Raske og effektive sanksjoner, som kan gis på stedet og uten unødvendig byråkrati, er avgjørende. Arbeidstilsynet må ha virkemidler og fullmakter til å håndtere saker av en viss størrelse. Det vil i mindre grad belaste og forsinke saker gjennom rettsapparatet. Samtidig er det viktig at saker som handler om straff går til politiet og domstolene. Tilfeller av grov arbeidslivskriminalitet skal rutinemessig politianmeldes, noe blant annet Høyre fikk gjennomslag for i Stortinget⁹³.

Høyre vil

- Utrede et prikk-system for Arbeidstilsynets bøter, slik at bedrifter med gjentatte brudd konsekvent sanksjoneres hardere.
- Utrede et bot-system (parkeringsbot-system) for mer åpenbare brudd på arbeidsmiljøloven og annen arbeidskriminalitet, med forenklet bevisbyrde for Arbeidstilsynet.
- Offentliggjøre grove og gjentatte brudd, der pålegg eller stansingsvedtak fra Arbeidstilsynet ikke etterleveres innen fastsatte frister.
- Innføre et prikk-system (rulleblad) for juridiske og fysiske personer som har blitt dømt for arbeidslivskriminalitet, der gjentatte grove brudd medfører karantene og tap av rettighet til å eie og drive bedrift.
- Utrede en utvidelse av straffeansvaret ved ulike former for utnyttelse i arbeidslivet, slik at det også rammer alvorlige tilfeller som ikke faller inn under dagens bestemmelser om menneskehandel og lønnstyveri.

Utfyllende liste av tiltak

33. Utrede et bot-system (parkeringsbot-system) for mer åpenbare brudd på arbeidsmiljøloven og annen arbeidskriminalitet, med forenklet bevisbyrde for Arbeidstilsynet.

I dag må Arbeidstilsynet dokumentere og jobbe lenge før de kan sanksjonere, selv om det utvilsomt foreligger et brudd. Den kriminelle aktøren vil ofte trenere og bruke klagefrister til å hale ut prosessen. Dersom Arbeidstilsynet kunne gjort som en parkeringsvakt, ville de effektivt få sanksjonert aktørene som begår åpenbare lovbrudd, som for eksempel ved tydelige brudd på HMS-regler og arbeid i høyde uten sikring. Ofte vil et bilde kunne dokumentere situasjonen. Forslaget vil redusere byråkratiet og frigjøre kapasitet til å slå ned på de groveste bruddene.

34. Utrede et prikk-system for Arbeidstilsynets bøter, slik at bedrifter med gjentatte brudd konsekvent sanksjoneres hardere.

For forseelser med lavere sanksjonsnivå, kan virksomheten spekulere i at det lønner seg for dem å bryte loven. Det de tjener på lovbruddet kan i visse tilfelle være mer enn det de risikerer å betale i sanksjoner. Hvis samme aktør gjentar samme brudd med jevne mellomrom, bør det få større konsekvenser. Brudd på HMS-regelverk (helse, miljø og sikkerhet) blir vanligvis ikke sett på som arbeidslivskriminalitet. Men gjentatte brudd på HMS-regelverk bør anses som det. Bedriften sparer for eksempel på å ikke ha forsikring på sine ansatte, men det er fortsatt ulovlig og alvorlig.

35. Sørge for en større gradering av Arbeidstilsynets sanksjonsregime i tråd med bruddets alvorlighetsgrad og øke gebyrene for de groveste tilfellene.

Dagens øvre gebyrgrense for overtredelsesgebyr ble vedtatt i 2013, og Høyre har i Stortinget fått gjennomslag for vårt forslag om å betydelig øke dette. Er gebyrene for lave, vil de miste sin effektive og preventive virkning. Høyre foreslo i alternativt budsjett for 2024 å øke Arbeidstilsynets gebyrer med 20 prosent. Bøtene må øke i takt med bruddets alvorlighetsgrad og virksomhetens økonomiske bæreevne, og handlingsrommet i det nye gebyrtaket må brukes.

36. Offentliggjøre grove og gjentatte brudd, der pålegg eller stansingsvedtak fra Arbeidstilsynet ikke etterleveres innen fastsatte frister.

Når aktører begår brudd og ikke retter seg etter de pålegg de får, må det få konsekvenser. Arbeidstilsynet har mulighet til å pålegge stansing, men har ikke myndighet til å håndheve og sperre arbeidsplassen. Arbeidstilsynet kan anmelde arbeidsgiver til politiet, men de har erfart at politiet ikke prioriterer anmeldelser for brudd på stans særlig høyt⁹⁴. Offentliggjøring er et

effektivt tiltak, da det skader omdømmet og dermed også fremtidige forretningsmuligheter. Nettopp av den grunn er det viktig at offentliggjøringen gjelder de kriminelle og useriøse, ikke enhver liten bedrift som er uheldig og trår feil.

37. Gi Arbeidstilsynet mulighet til å bortvise uregistrerte arbeidstakere fra byggeplass, der de ikke besitter pliktig HMS-kort og ikke er registrert i A-registeret (Navs arbeidstakerregister).

Dersom arbeidsgiver og/eller ansatte ikke viser respekt for reguleringer og Arbeidstilsynets pålegg, er det viktig at det får konsekvenser. Tilsynsmyndigheten bør effektivt kunne håndheve kravet om HMS-kortet på stedet. Arbeidstilsynet har i dag mulighet til å pålegge stans, men de har imidlertid ikke hjemmel til å bortvise arbeidstakere⁹⁵. Estland og Litauen er blant landene med en slik adgang⁹⁶.

38. Gi Arbeidstilsynet hjemmel for å ta beslutning i relevante dokumenter som avdekkes under Arbeidstilsynets kontroller.

Dette vil være et viktig bidrag for å unngå at arbeidsgiver gjemmer vekk viktige bevis eller senere fabrikerer kontrakter og falsk dokumentasjon, som ikke stemmer overens med hva som forelå da kontrollen ble gjort. Arbeidstilsynet mistenker ofte falsk dokumentasjon, men det er krevende å bevise⁹⁷. Skal kontrollene være effektive, må de ha tilgang på den informasjonen som trengs. Det er viktig at Arbeidstilsynets slagkraft ikke begrenses av de useriøse aktørenes manglende samarbeidsvilje. Høyre har vært med på et forslag om å utrede dette i Stortinget og vil være tydelige på at det også bør iverksettes.

39. Gi Arbeidstilsynet hjemmel til å innhente relevant informasjon fra aktuelle tredjeparter, for eksempel fra arbeidsgivers bank eller A-meldingen.

Arbeidstilsynet har i dag ikke hjemmel til å innhente opplysninger fra «tredjeparter», for å få kvalitetssikret opplysninger innhentet fra virksomheter. Det betyr blant annet at de ikke kan hente opplysninger om lønnsutbetalinger, og innbetalt skatt fra banker eller andre finansinstitusjoner, de gangene de ikke opererer sammen med andre etater i A-krimsamarbeidet⁹⁸. Det gjør det vanskelig å kontrollere at de opplysningene arbeidsgiver gir er korrekte, når de foretar selvstendige kontroller. Samtidig har Arbeidstilsynet ansvar for å følge opp allmenngjøringsloven (minstelønn), og det er helt avgjørende at de har tilgang på riktige opplysninger. Eksempler på tredjepart det kan være nyttig å hente informasjon fra, kan være kunde, utleier, bank, regnskapsfører, forsikringselskap, app-leverandører og flåtestyringsverktøy i transportbransjen. Høyre har vært med på et forslag om å utrede dette i Stortinget og vil være tydelige på at det også bør iverksettes.

40. Innføre sivilrettslig inndragning for å gjøre det enklere for påtalemyndigheten å inndra verdier som er frembrakt ved kriminelle handlinger.

I dag legges straffeloven til grunn for å inndra penger og andre verdier fra kriminelle, med en svært høy bevisterskel. Det gjør at det i praksis blir vanskelig å bruke inndragning som et effektivt virkemiddel. Sivilrettslig inndragning handler om nettoverdien av gjenstander som er direkte utbytte av straffbare handlinger kan fratras den som sitter med det. Hvis retten mener at det er mer enn 50 prosent sannsynlig at tingen er utbytte av en straffbar handling, skal verdien inndras. Dette vil være en sivil prosess, uten krav om at noen er dømt for den straffbare handlingen som utbyttet kommer fra⁹⁹.

man blant annet har i Finland og Sverige.

41. Innføre et prikk-system (rulleblad) for juridiske og fysiske personer som har blitt dømt for arbeidslivskriminalitet, der gjentatte grove brudd medfører karantene og tap av rettighet til å eie og drive bedrift.

Dette kan kobles til lønnsstyveri og andre grove brudd på arbeidsmiljøloven; som konkursrytteri. Et slik tiltak vil gi større muligheter for å identifisere seriekriminelle. Et prikk-system eller rullebladregister er to alternative, eventuelt supplerende, modeller:

- Prikk-system. Dersom en bedrift begår gjentatte grove regelbrudd på arbeidsmiljøloven, kan man legge karantene på eiers rett til å starte ny bedrift. Det er viktig å innramme et slik tiltak på en måte som treffer dem som begår lovbruddene. En mulig avgrensning kan være å ansvarliggjøre eiere som har over for eksempel 25 prosent eierandel. Det er samme terskel som for å bli innlemmet i register for reelle rettighetshavere.
- Rullebladregister. Dette er tenkt liknende regelverket for konkursryttere. Det skal være knyttet til straffer der gjentatte og/eller omfattende brudd kan føre til for eksempel tap av rettighet til å drifte eller eie en bedrift.

42. Utrede en utvidelse av straffeansvaret ved ulike former for utnyttelse i arbeidslivet, slik at det også rammer alvorlige tilfeller som ikke faller inn under dagens bestemmelser om menneskehandel og lønnsstyveri.

Det er behov for at lovverket dekker flere former for utnyttelse i arbeidslivet for å i større grad kunne ilegge straff for dette. Regjeringen har nylig kommet med forslag om en mer generell bestemmelse mot grov utnyttning av utlendinger i arbeids- og boligforhold, samt strengere straffer for de groveste tilfellene¹⁰⁰. Det vil kunne hjelpe noe og forslaget har derfor Høyres støtte. Samtidig bør det kartlegges om det er flere former for utnyttelse som bør inn i loven, slik

4 Hjelpen ofrene for arbeidslivskriminalitet

Arbeidslivskriminalitet er utnyttelse av sårbare mennesker og kan ikke tolereres. Særlig utenlandske arbeidstakere er utsatt. Det er avgjørende at denne gruppen får tilstrekkelig informasjon om sine rettigheter og plikter, for å unngå utnyttelse fra useriøse og kriminelle aktører. Bedre kunnskap om arbeidsavtaler, arbeidstid, lønn, skatt og HMS¹⁰¹ vil gjøre at de stiller sterkere.

Hjelpeorganisasjonen Caritas melder at manglende norskkunnskaper er noe som går igjen hos arbeiderne som søker hjelp. Konsekvensen er blant annet at arbeidsulykker ikke blir rapportert til myndighetene,¹⁰² og da blir det heller ikke satt inn tiltak som kan forhindre liknende skader ved senere anledninger.

En av de vanligste måtene å utnytte sårbare arbeidstakere på er lønnstyveri. Det betyr at arbeidsgiveren ikke utbetaler den lønnen arbeidstakere har rett på¹⁰³, eller krever den

tilbake etter utbetaling.inntekt er avgjørende for å kunne forsørge seg selv og egen familie. Lønnstyveri frarøver derfor noe av det mest grunnleggende i folks liv. Da Høyre var i regjering innførte vi straffeansvar for lønnstyveri i straffeloven. Norge er det første landet i Europa som fikk det. Men undersøkelser viser at 90 prosent av sakene har blitt henlagt av politiet¹⁰⁴. Det viser at det fortsatt er behov for å gjøre mer for dem som blir utsatt for lønnstyveri.

Samtidig som vi skal slå hardt ned på slik kriminalitet, må vi også hjelpe de sårbare menneskene som har havnet i en fortvilt og vanskelig situasjon. Høyre mener derfor at det er behov for å styrke rådgivings- og hjelpeapparatet for arbeidstakere, enten de er utsatt for lønnstyveri eller andre former for arbeidslivskriminalitet. Her har både fagforeninger, frivillige organisasjoner og offentlige etater en viktig rolle.

Høyre vil

- La staten overta inndrivningen ved de mer åpenbare tilfellene av lønnstyveri.
- Gjøre lønnsinndrivelse for arbeidstakere som ikke får utbetalt lønn fra arbeidsgiver til en del av ordningen med fri rettshjelp.
- Forsterke rådgivings- og hjelpeapparatet for arbeidstakere som blir utsatt for arbeidslivskriminalitet.
- Ved konkurs vurdere utvidet foreldelsesfrist for lønnskrav til lønnsgarantiordningen, herunder vurdere om fristen skal avbrytes ved rettslige skritt fra arbeidstaker.
- Styrke de frivillige organisasjonenes rettshjelparbeid overfor ofre for arbeidslivskriminalitet og menneskehandel.

Utfyllende liste av tiltak

43. La staten overta inndrivningen ved åpenbare tilfeller av lønnsstyveri.

Høyre har nylig fremmet dette i Stortinget, som en del av vårt representantforslag om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnsstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet¹⁰⁵. Selv om beløpet er av liten betydning for bedriften, er det av stor betydning for offeret for lønnsstyveri. Enkelt personer kan ende opp med store forbrukslån og utgifter. Høyre mener derfor at en statlig etat, som for eksempel Statens innkrevingssentral, bør overta ansvaret for inndrivelsen ved de helt åpenbare tilfellene av lønnsstyveri. Det vil være tøffere for dem som utsetter noen for lønnsstyveri å ha staten som motpart, enn å ha konflikten med den enkelte ansatte. Det offentlige bør komme inn tidlig for å overta kravet. Så kan arbeidsgiveren og det offentlige gjøre opp seg imellom i ettertid.

44. Gjøre lønnsinndrivelse for arbeidstakere som ikke får utbetalt lønn fra arbeidsgiver til en del av ordningen med fri rettshjelp.

Skjevheten i makt mellom en useriøs arbeidsgiver og arbeidstaker er stor, og å gå til sak kan oppleves skremmende. Den ansatte er gjerne usikker på egne rettigheter og hvordan man bør gå frem. For en arbeidstaker som ikke har fått lønn, og gjerne allerede er i et økonomisk uføre, kan det være man ikke har råd til juridisk bistand. Da må storsamfunnet stille opp.

Høyre har nylig fremmet et forslag i Stortinget om å utrede dette, i form av fri rettshjelp eller rettsråd, som en del av vårt representantforslag om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnsstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet¹⁰⁶.

45. Utrede hvorvidt straffebestemmelsen om lønnsstyveri skal inkluderes i straffeprosessloven § 107a, slik at man i slike saker får rett på bistandsadvokat.

Dette tiltaket er ment å gjelde i straffesaker om lønnsstyveri. Dermed vil man etter rettshjelpsloven § 11 første ledd nr. 6¹⁰⁷, "uten behovsprøving", også ha krav på rettsråd for å få vurdere "forhold av betydning for anmeldelse".

46. Forsterke rådgivings- og hjelpeapparatet for arbeidstakere som blir utsatt for arbeidslivskriminalitet.

En aktuell løsning kan være å utrede en rettsrådsordning for arbeidstakere utsatt for arbeidslivskriminalitet, hvor man kan få innledende juridisk rådgivning til å gjennomgå sin sak. I dag har arbeidstaker i praksis bare fri rettshjelp ved avskjed. De fleste har imidlertid oppsigelsestid og dermed ikke krav på fri rettshjelp. En rettsrådsordning vil derfor gi en betydelig styrking av rettssikkerheten.

Som et alternativ kan man utrede en hjelpelinje mot arbeidslivskriminalitet, og/eller en videokonsultasjonsordning, der arbeidstakere kan ringe inn og få innledende råd i saker om brudd på arbeidsmiljøloven og lønnsstyveri. Denne løsningen kan fungere som et alternativ til en rettsrådsordning, eventuelt som et supplement. Liknende hjelpelinje finnes i Storbritannia¹⁰⁸. Arbeidstilsynet har allerede en hjelpetelefon og chattetjeneste, samt kontaktskjema på flere språk¹⁰⁹. Arbeidstilsynet gir imidlertid generell veiledning i gjeldende lovverk og går ikke inn i den enkeltes sak¹¹⁰. En mulig løsning kan være å utvide tilbudet som allerede i dag eksisterer fra Arbeidstilsynet, ved at man også gir mer konkrete råd til den enkeltes situasjon.

47. Ved konkurs vurdere utvidet foreldelsesfrist for lønnskrav til lønnsgarantiordningen, herunder vurdere om fristen skal avbrytes ved rettslige skritt fra arbeidstaker

De alminnelige foreldelsesfristene for pengekrav er normalt tre år. For lønnskrav må det imidlertid ikke ha forfall lenger tilbake enn tolv måneder før dagen begjæringen om konkurs kom inn til tingretten (fristdagen). Det betyr at en arbeidstaker kan ha forsøkt i mer enn ett år å sikre det vedkommende har krav på, men at dette likevel ikke blir tatt hensyn til ved behandling i Nav¹¹¹.

48. Styrke de frivillige organisasjonenes rettshjelparbeid overfor ofre for arbeidslivskriminalitet og menneskehandel.

Mange av ofrene for arbeidslivskriminalitet kommer fra land med lav tillit til myndighetene. Dette, kombinert med språklige og kulturelle barrierer, gjør at terskelen for å melde fra om uverdige og ulovlige forhold kan være høy^{112 113}. De frivillige organisasjonenes hjelpeapparat er derfor avgjørende for å nå ut til denne gruppen arbeidstakere. Eksempler er Fair Play Bygg¹¹⁴, Kirkens Bymisjon¹¹⁵ og Caritas Norge¹¹⁶.

5 Internasjonalt samarbeid

Arbeidslivskriminaliteten kjenner ingen landegrenser, og den foregår på tvers i Norden, Europa og verden. Det er globalisert kriminalitet, som ikke bare kan bekjempes med lokale og nasjonale virkemidler. Internasjonal koordinering må til.

Solberg-regjeringen var aktiv i det europeiske og

internasjonale samarbeidet mot grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet. Høyre i regjering tok initiativ overfor EU-kommisjonen for å styrke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet og forsterket det internasjonale samarbeidet mellom kontrollmyndighetene. Dette er et arbeid som må fortsette med uforminsket styrke.

Høyre vil

- Styrke eksisterende og ta initiativ til flere bilaterale samarbeidsavtaler mot arbeidslivskriminalitet, for å oppnå mer strategisk og operativt samarbeid med flere lands tilsynsetater.
- Sikre norsk deltakelse i Det europeiske arbeidsmarkedsbyrået (ELA), gjennom innlemmelse i EØS-avtalen.
- Ta initiativ til en ny nordisk fellesresolusjon mot A-krim og organisert kriminalitet, for å styrke den politiske koordineringen.

Utfyllende liste av tiltak

- 49. Styrke eksisterende, og ta initiativ til flere, bilaterale samarbeidsavtaler mot arbeidslivskriminalitet, for å oppnå mer strategisk og operativt samarbeid med flere lands tilsynsetater.**

For å slå ned på arbeidslivskriminalitet, er internasjonalt samarbeid mellom arbeidstilsynene i de ulike landene helt avgjørende. Norge har i dag samarbeidsavtaler med blant annet myndighetene i Estland, Latvia, Litauen, Polen, Bulgaria og Romania¹¹⁷. Det bør vurderes å lage liknende avtaler med flere land hvor det oppleves utfordringer med arbeidslivskriminalitet.

- 50. Sikre norsk deltakelse i Det europeiske arbeidsmarkedsbyrået (ELA), gjennom innlemmelse i EØS-avtalen.**

Dette er et viktig tiltak som vil bidra til et styrket samarbeid på tvers av landegrensene i kampen mot

arbeidslivskriminaliteten. Arbeidstilsynet mener at norsk deltakelse i ELA vil styrke mulighetene for å gjennomføre samarbeidstiltak med myndighetene i andre europeiske land.

- 51. Ta initiativ til en ny nordisk fellesresolusjon mot A-krim og organisert kriminalitet, for å styrke den politiske koordineringen, og satse på det nyetablerte nettverket mot grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet.**

Nordisk, europeisk og internasjonalt samarbeid er avgjørende for å bekjempe den grensekryssende arbeidslivskriminaliteten. Førrige resolusjon ble vedtatt i 2018 på et nordisk ministerråd, da Anniken Hauglie var statsråd¹¹⁸. Det er derfor på tide å igjen meisle ut noen felles prioriteringer for landene. Det ble nylig opprettet et nettverk mot arbeidslivskriminalitet, med grunnfinansiering fra Nordisk ministerråd, og det er viktig at denne satsingen prioriteres.

Høyres historie

Hva gjorde Høyre i regjering?

Da Høyre var i regjering, var kampen mot arbeidslivskriminalitet en av våre viktigste prioriteringer i arbeidslivspolitikken. Vi lanserte Norges første strategi mot arbeidslivskriminalitet i 2015¹¹⁹. Arbeidet med tiltakene i strategien ble utarbeidet i tett samarbeid med hovedorganisasjonene i arbeidslivet. Strategien ble revidert og fornyet i 2017, 2019 og sist i 2021¹²⁰.

Innsatsen mot arbeidslivskriminalitet ble styrket gjennom blant annet etableringen av syv a-krimsentre rundt i landet, der personell fra Nav, Politiet, Skatteetaten og Arbeidstilsynet er samlokalisert. I Solberg-regjeringens siste budsjett, ble det også satt av midler til å opprette et nytt a-krimsentre i Troms og Finnmark¹²¹. Det ble åpnet i Alta i 2022¹²². Det at ulike etater ble samlet på samme sted, har gjort det lettere å avsløre alt fra svart arbeid og menneskehandel, til skattekriminalitet og trygdebedrageri. Solberg-regjeringen la også til rette for at etatene i a-krimssamarbeidet i større grad kan dele taushetsbelagt informasjon seg imellom¹²³.

Det er helt uakseptabelt at useriøse arbeidsgivere unnlater å gi ansatte den lønnen de har krav på. Derfor innførte Høyre i regjering straffeansvar for lønnstyveri i straffeloven med en strafferamme på inntil to års fengsel og inntil seks år ved "grovt lønnstyveri". Det ble også fastsatt krav om at lønn må betales via bank, slik at kontant lønnsutbetaling i hovedregel blir forbudt.

Videre ble også strafferammen for alvorlige brudd på bestemmelser i arbeidsmiljøloven økt fra tre til fem år. Solberg-regjeringen skjerpet også kravene til faste ansettelser. Hele og faste stillinger er, og skal alltid være, hovedregelen i norsk arbeidsliv. Videre fikk Arbeidstilsynet utvidet sitt mandat til å forfølge ulovlig innleie av arbeidskraft og brudd på likebehandlingsreglene. De usosiale nulltimerskontraktene ble forbudt.

Fra 2022 har virksomheter som tilbyr bilpleie, bilvask, skifte og lagring av dekk/hjul måttet ha godkjenning fra Arbeidstilsynet¹²⁴. Grunnarbeidet for å få på plass godkjenningsordningen ble lagt under Solberg-regjeringen. Tilstanden i bilbransjen ga gode grunner for å innføre en godkjenningsordning. Den gjør det lettere for kunder å velge seriøse leverandører og bidrar til at myndighetene får oversikt over de ulike aktørene, samtidig som arbeidstakernes arbeidsforhold blir bedre.

Da Høyre var i regjering, gjennomførte vi følgende tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet^{125 126}:

Dette gjorde Høyre i regjering:

- Utviklet og styrket det tverretatlige samarbeidet, blant annet gjennom en bevilgning på over 100 millioner kroner til etatene, herunder til etableringen av sju a-krimsentre rundt i landet der Nav, Politiet, Skatteetaten og Arbeidstilsynet er samlokalisert.
- Skjerpet strafferammene for brudd på arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven.
- Økte strafferammene i arbeidsmiljøloven fra to år i 2013, og fremmet lovforslag om ytterligere økning til fem år i 2021.
- Innførte forbud mot kontant lønnsutbetaling for å redusere svart arbeid.
- Innførte straff for lønnstyveri i straffeloven med opptil seks års fengsel.
- Endret personopplysningsloven, tolloven og skatteforvaltningsloven, og igangsatte et arbeid med endringer i forvaltningsloven for å styrke informasjonsdeling mellom offentlige myndigheter.
- Fremmet lov- og forskriftsendringer for å legge til rette for mer deling av taushetsbelagt informasjon mellom kontrolletatene i a-krimarbeidet.
- La til rette for at etatene utnytter sanksjonsmulighetene mer effektivt blant annet gjennom nye bestemmelser i forvaltningsloven, og styrket samarbeid mellom etatene om retningslinjer for bruk av sanksjoner og anmeldelser.
- Styrket håndhevingen av innleiereglene. Endret arbeidsmiljøloven for innleie av arbeidskraft og styrket håndhevingen av innleie- og likebehandlingsreglene. Ga Arbeidstilsynet myndighet til å slå ned på ulovlig innleie.
- Ga Arbeidstilsynet myndighet til å pålegge arbeidsgivere etterbetaling av utestående allmenngjort lønn.
- Etablerte treparts bransjeprogram i utelivs-, transport- og bilbransjen.
- Endret anskaffelsesregelverket slik at det stilles

- krav til begrensning i antall kontraktsledd i bransjer med særskilte utfordringer, og krav til lærlinger i bransjer der det er særlig behov.
- Etablerte eBevis som gjør det lettere for offentlige oppdragsgivere å kontrollere at leverandører er seriøse.
- Styrket veiledningen til offentlige oppdragsgivere.
- Vedtok ny godkjenningsordning for bilvask og dekkskift for å stenge useriøse aktører ute.
- Styrket godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter.
- Etablerte næringslivskontakter og koordinatorer i samtlige politidistrikter.
- Styrket ordningen med HMS-kort i bygg/anlegg og renhold.
- Etablerte en godkjenningsordning for utenlandsk fagutdanning.
- Styrket tverretattlig samarbeid og oppfølging i vei- og transportsektoren.
- Gjennomførte håndhevingsdirektivet i norsk rett.
- Styrket informasjonen til utenlandske arbeidstakere, blant annet gjennom etableringen av servicesentre for utenlandske arbeidstakere (SUA) i Trondheim og Bergen.
- Lanserte nye pass og nasjonale ID-kort for norske borgere.
- Etablerte Nasjonalt tverretattlig analyse- og etterretningscenter (NTAES).
- Gjennomførte flere evalueringer for å styrke kunnskapen om arbeidslivskriminalitet.
- Forsterket det internasjonale samarbeidet med andre lands kontrollmyndigheter.
- Var aktive i det europeiske og internasjonale samarbeidet mot grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet og tok initiativ overfor EU-kommisjonen om å styrke innsatsen.
- Samarbeidet med arbeidslivets parter for økt organisasjonsgrad. Det hadde i 2021 blitt nesten 200 000 flere fagorganiserte enn i 2013.
- Opprettet Fougner-utvalget som vurderte ansettelsesformer og konsekvenser for arbeidslivet. NOU-en ble overlevert 23. juni 2021 og har ført til et sterkere arbeidstakervern.

Hva har Høyre gjort i opposisjon?

Høyre gikk til valg på å fortsette kampen mot arbeidskriminalitet, blant annet gjennom bedre informasjonsdeling, strengere regler for offentlige innkjøp, tettere samarbeid med partene i arbeidslivet, nye godkjenningsordninger og styrking av sentre for bekjempelse av arbeidslivskriminalitet. Høyre har på grunnlag av dette fremmet en rekke forslag i Stortinget. I 2023 fremmet vi et representantforslag om å styrke a-krimsentrene¹²⁷. Da fikk Høyre gjennomslag for følgende forslag:

Stortinget ber regjeringen om å:

- sørge for at a-krimsentrene prioriterer operative kontroller, sanksjonering og etterforskning, samt at kunnskapsinnhentingene innrettes for å understøtte dette.
- sørge for at man i a-krimssamarbeidet prioriterer bruk av arrest og utlegg fra kriminelle aktører.
- sikre at politiet har tydelige hjemler for deltakelse i kontrollgruppen og kunnskapsbyggingen ved a-krimsentrene, og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med forslag til oppdaterte lovhomeiler.
- sørge for at a-krimsentrene har en plan for samarbeidet med ikke-statlige aktører som er tett på ofrene for arbeidslivskriminalitet, samt at det etableres et kontaktpunkt / en tipsløsning.

I tillegg var det tre forslag Høyre ikke fikk flertall for¹²⁸. De har vi tatt med oss videre i denne rapporten.

Høyre er opptatt av at Arbeidstilsynet skal kontrollere flere og sanksjonere mer. Det er også viktig at Arbeidstilsynets slagkraft ikke begrenses av manglende samarbeidsvilje fra de useriøse aktørene. Derfor var Høyre med på å jobbe frem brede kompromisser og sikre flertall for forslag som kan styrke Arbeidstilsynets arbeid¹²⁹. Det ble flertall for følgende:

Stortinget ber regjeringen om å:

- utrede forslag om en hjemmel for å ta beslag i relevante dokumenter som firmaer ikke vil vise frem under Arbeidstilsynets kontroller¹³⁰.
- utrede forslag som sikrer Arbeidstilsynet adgang til å hente informasjon fra flere aktører, en såkalt tredjepart¹³¹.
- gjennomgå og vurdere Arbeidstilsynets hjemler for tilsyn, informasjonstilgang og sanksjonsmuligheter etter arbeidsmiljøloven¹³².
- betydelig heve den øvre grensen for illeggelse av overtredelsesgebyr samt sørge for at arbeidslivskriminalitet av grov karakter rutinemessig politianmeldes¹³³.

Høyres løsninger – samlet tiltaksliste

I dette kapittelet har vi samlet Høyres løsninger for å styrke verktøykassen i kampen mot arbeidslivskriminaliteten. Den samlede tiltakslisten inneholder 51 målrettede virkemidler og sanksjoner fordelt på fem kategorier:

1. Forebygge mer og fjerne gråsoner
2. Koordinere bedre, avdekke flere
3. Sanksjonere oftere og hardere
4. Hjelp ofrene for arbeidslivskriminalitet
5. Internasjonalt samarbeid

Tiltakene som presenteres i denne rapporten er virkemidler og sanksjoner Høyre mener bør prioriteres de kommende årene. Listen er ikke uttømmende, og kan suppleres med nye tiltak. Høyre vil prioritere denne politikktutviklingen i stortingsvalgsprogrammet for perioden 2025-2029.

Forebygge mer og fjerne gråsoner

Høyre vil:

1. Styrke Arbeidstilsynet økonomisk, slik at det kan ansettes flere inspektører og jurister, og gjennomføres flere målrettede kontroller.
2. Utrede krav om skriftlig arbeidskontrakt fra første arbeidsdag, og som minimum innføre krav om at lønnsopplysninger og de mest sentrale arbeidsvilkårene skal være gitt skriftlig fra dag én.
3. Innføre en digital løsning for arbeidskontrakter, for å sikre enklere kontroll av at arbeidstakernes rettigheter og lønnskrav blir ivaretatt.
4. Styrke Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA).
5. Gjennomgå og forbedre informasjonen som gis til utenlandske arbeidstakere i forbindelse med registrering for arbeid i Norge, herunder ved utdeling av d-nummer.
6. Styrke satsingen på forebyggende kampanjer på arbeidstakernes eget morsmål, slik som Arbeidstilsynets "Know Your Rights".
7. Gjennomføre flere holdnings- og informasjonskampanjer overfor forbrukere, mot bruk av svart arbeid og useriøse aktører.
8. Sikre at det går an å anonymt melde fra om svart arbeid og arbeidslivskriminalitet.
9. Utvide ordningen med HMS-kort til flere utsatte bransjer, forsterke kortene med biometriske data og formelle kvalifikasjoner, og deretter utvide kortenes gyldighetstid.
10. Utrede krav om fysisk ID-sjekk eller bruk av BankID ved utstedelse av HMS-kort.
11. Invitere partene til treparts bransjeprogram i flere utsatte næringer.
12. Innføre godkjenningsordninger i flere utsatte næringer.
13. Tilgjengeliggjøre mer seriøsitetsinformasjon med private virksomheter og forbrukere, slik at de lettere kan ta bedre og informerte valg og unngå handel med useriøse.
14. Stille krav om at entreprenørene i større bygge- og anleggsprosjekter skal være tilknyttet StartBANK eller liknende løsning.
15. Jobbe for at StartBANK utvides til å inneholde flere typer opplysninger, herunder om selskapets betalte skatt, lønn, yrkesskadeforsikring og obligatorisk tjenestepensjon.
16. Gradvis utvide ordningen med eBevis, stille krav om at ordningen benyttes i større offentlige anbud og vurdere lovhjemmel for å også la private oppdragsgivere benytte ordningen.
17. Sammen med kommunene og partene etablere en nasjonal minstestandard for å sikre et seriøst arbeidsliv når det offentlige kjøper inn varer og tjenester.
18. Utrede en fakturaordning med QR-kode etter modell fra Portugal, Spania, Slovakia

og Sveits, for å bekjempe svart økonomi.

19. Vurdere å avskaffe tusenlappen som kontantenhet.
20. Stille krav til elektronisk forhåndsdeklarerer av større pengeverdier som skal fraktes inn/ ut av landet, samt innføre krav om dokumentasjon av pengenes opprinnelse.
21. I samarbeid med partene kartlegge hvordan Regionale verneombud (RVO) kan bli et mest mulig effektivt, supplerende verktøy i førstelinjen for å avdekke arbeidslivskriminalitet.

Koordinere bedre, avdekke flere

Høyre vil:

22. Gjeninnføre en samlet A-krimstrategi på tvers av samtlige relevante departementer, hvor også økonomisk kriminalitet inngår, og nedsette et statssekretærutvalg med særlig ansvar for koordinering og oppfølging mellom departementene og etatene.
23. Gjeninnføre toppmøte mot A-krim, hvor partene i arbeidslivet, etatslederne og relevante statsråder jevnlig møtes på toppnivå, slik at A-krimssamarbeidet får høyeste prioritet på tvers.
24. Evaluere de nye hjemlene for informasjonsdeling- og bruk mellom etatene, slik at de raskt kan utbedres, samt vurdere behovet for felles hjemler i forbindelse med felles virksomhet.
25. Utrede en egen A-krimlov, med hjemler for informasjonsdeling og gjennomføring av felles stedlige kontroller.
26. Tydeliggjøre at Arbeidstilsynet og Skatteetaten har hjemler til å kontrollere utvendige bygge- og anleggsarbeider på private grunneiendommer.
27. Øke bruken av IKT, registerdata og kunstig intelligens i etterretningsarbeidet ved A-krimsentrene.
28. Klargjøre samarbeidet mellom Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningscenter (NTAES) og a-krimsentrene, herunder vurdere om NTAES skal gis en større rolle i analyser, rapportering og kunnskapsbygging på a-krimfeltet.
29. Inkludere flere sanntidsopplysninger i

HMS-kortet, herunder lage en kobling til A-ordningen (lønn og skattetrekk), innbetaling av obligatorisk tjenestepensjon og ytelsesutbetalinger fra Nav, samt sørge for at sannsynlige brudd på reglene automatisk rapporteres til den aktuelle tilsynsmyndigheten.

30. Sikre bedre koordinering av tilsynene etatene fører hver for seg, slik at man i større grad rammer de useriøse, uten å bli en byrde for seriøse aktører, herunder evaluere og forbedre Tilda.
31. Evaluere og styrke ordningen med næringslivskontakter i politiet.
32. Inkludere Sjøfartsdirektoratet og Havindustritilsynet i a-krimssamarbeidet der det er naturlig, for å bedre avdekke arbeidslivskriminalitet til havs.

Sanksjonere oftere og hardere

Høyre vil:

33. Utrede et bot-system (parkeringsbot-system) for mer åpenbare brudd på arbeidsmiljøloven og annen arbeidskriminalitet, med forenklet bevisbyrde for Arbeidstilsynet.
34. Utrede et prikk-system for Arbeidstilsynets bøter, slik at bedrifter med gjentatte brudd konsekvent sanksjoneres hardere.
35. Sørge for en større gradering av Arbeidstilsynets sanksjonsregime i tråd med bruddets alvorlighetsgrad og øke gebyrene for de groveste tilfellene.
36. Offentliggjøre grove og gjentatte brudd, der pålegg eller stansingsvedtak fra Arbeidstilsynet ikke etterleves innen fastsatte frister.
37. Gi Arbeidstilsynet mulighet til å bortvise uregistrerte arbeidstakere fra byggeplass, der de ikke besitter pliktig HMS-kort og ikke er registrert i A-registeret (Navs arbeidstakerregister).
38. Gi Arbeidstilsynet hjemmel for å ta beslag i relevante dokumenter som avdekkes under Arbeidstilsynets kontroller.
39. Gi Arbeidstilsynet hjemmel til å innhente relevant informasjon fra aktuelle tredjeparter, for eksempel fra arbeidsgivers bank eller A-meldingen.

40. Innføre sivilrettslig inndragning for å gjøre det enklere for påtalemyndigheten å inndra verdier som er frembrakt ved kriminelle handlinger.
41. Innføre et prikk-system (rulleblad) for juridiske og fysiske personer som har blitt dømt for arbeidslivskriminalitet, der gjentatte grove brudd medfører karantene og tap av rettighet til å eie og drive bedrift.
42. Utrede en utvidelse av straffeansvaret ved ulike former for utnyttelse i arbeidslivet, slik at det også rammer alvorlige tilfeller som ikke faller inn under dagens bestemmelser om menneskehandel og lønnsstyveri.
47. Ved konkurs vurdere utvidet foreldelsesfrist for lønnskrav til lønnsgarantiordningen, herunder vurdere om fristen skal avbrytes ved rettslige skritt fra arbeidstaker
48. Styrke de frivillige organisasjonenes rettshjelparbeid overfor ofre for arbeidslivskriminalitet og menneskehandel.

Internasjonalt samarbeid

Høyre vil:

Hjelp ofrene for arbeidslivskriminalitet

Høyre vil:

43. La staten overta inndringen ved åpenbare tilfeller av lønnsstyveri.
44. Gjøre lønnsinndrivelse for arbeidstakere som ikke får utbetalt lønn fra arbeidsgiver til en del av ordningen med fri rettshjelp.
45. Utrede hvorvidt straffebestemmelsen om lønnsstyveri skal inkluderes i straffeprosessloven § 107a, slik at man i slike saker får rett på bistandsadvokat.
46. Forsterke rådgivings- og hjelpeapparatet for arbeidstakere som blir utsatt for arbeidslivskriminalitet.
49. Styrke eksisterende, og ta initiativ til flere, bilaterale samarbeidsavtaler mot arbeidslivskriminalitet, for å oppnå mer strategisk og operativt samarbeid med flere lands tilsynsetater.
50. Sikre norsk deltakelse i Det europeiske arbeidsmarkedsbyrået (ELA), gjennom innlemmelse i EØS-avtalen.
51. Ta initiativ til en ny nordisk fellesresolusjon mot A-krim og organisert kriminalitet, for å styrke den politiske koordineringen, og satse på det nyetablerte nettverket mot grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet.

Sluttnoter

- 1 Politiet – nettside: Arbeidslivskriminalitet
- 2 Politiet – nettside: Arbeidslivskriminalitet
- 3 Regjeringen Solberg | Revidert 8. februar 2021 | side 3: Strategi mot arbeidslivskriminalitet
- 4 Regjeringen Solberg | Revidert 8. februar 2021 | side 7: Strategi mot arbeidslivskriminalitet
- 5 Rapport | 02.03.23 |side 21: Felles årsrapport for etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet 2022
- 6 Politiet – nettside: Arbeidslivskriminalitet
- 7 Arbeidstilsynets Risikobilde | Januar 2023|Side 47
- 8 Rapport fra NTAES | Januar 2021 | side 5: Situasjonsbeskrivelse 2020
- 9 Arbeidstilsynets Risikobilde | Januar 2023|Side 47
- 10 Arbeidstilsynets Risikobilde | Januar 2023|Side 47
- 11 Arbeidstilsynets Risikobilde | Januar 2023|Side 68

- 12 Politiet – nettside: Arbeidslivskrim
- 13 Statistikk og funn fra Arbeidstilsynets innsats med arbeidslivskriminalitet for året 2023. Utgave 24–01.Side 10
- 14 NHO – nettside: Arbeidslivskriminalitet (akrim) – hva er det og hvor går vi?
- 15 NOU 2009: 4 Tiltak mot skatteunndragelser Side 22
- 16 Arbeidslivet.no: A-krim koster fellesskapet minst 28 milliarder i året
- 17 Regjeringen Solberg | Revidert 8. februar 2021 | side 3: Strategi mot arbeidslivskriminalitet
- 18 Skatteetaten | 07.11.18 | Sektorovergripende kunnskapsbygging som tiltak i kampen mot arbeidslivskriminalitet
- 19 Arbeidstilsynets Risikobilde | Januar 2023|Side 68
- 20 Arbeidstilsynets Risikobilde | Januar 2023|Side 68
- 21 Økokrim – nettside: Arbeidslivskriminalitet
- 22 Rapport fra Fafo |2019:35| side 9: Menneskehandel i arbeidslivet
- 23 Arbeidstilsynets Risikobilde | Januar 2023|Side 68-69
- 24 Rapport | 02.03.23 |side 13-14: Felles årsrapport for etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet 2022
- 25 Skatteetaten – pressemelding | 21.11.22 |Færre enn nokon gong seier at dei kjøper svart
- 26 Aftenposten | 29.01.24 | side 24-25: Skatteetaten frykter mer svart arbeid.
- 27 NTB | 29.11.23 | Fra 1. januar blir det tydeligere hvem som skal regnes som arbeidstakere
- 28 Skatteetaten – pressemelding | 21.11.22 | Færre enn nokon gong seier at dei kjøper svart
- 29 NOU 2009: 4 Tiltak mot skatteunndragelser Side 22
- 30 Aftenposten | 29.01.24 | side 24-25: Skatteetaten frykter mer svart arbeid
- 31 Aftenposten | 29.01.24 | side 24-25: Skatteetaten frykter mer svart arbeid
- 32 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 20.11.2023
- 33 Rapport fra Samfunnsøkonomisk analyse | 01.12.21 | side 11: Evaluation of the campaign Know Your Rights
- 34 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 20.11.2023
- 35 Skatteetaten | juni 2022 | side 10: Undersøkelse om svart arbeid fra Opinion
- 36 Dokument 142 S (2023–2024) om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnstveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet
- 37 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 08.12.2023
- 38 Dokument 142 S (2023–2024) om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnstveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet
- 39 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 03.10.2023
- 40 Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA) – Nettside: Hva er SUA?
- 41 Dokument 142 S (2023–2024) om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnstveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet
- 42 Skatteetaten – nettside: Skattekort for utenlandsk arbeidstaker
- 43 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 06.03.2024
- 44 Skatteetaten – nettside: D-nummer
- 45 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 20.11.2023
- 46 Handlehvitt – En portal for privatmarkedet som hjelper deg å gjøre ting riktig
- 47 Skatt og arbeidsliv for ungdom | Spleiselaget
- 48 Bli en medbygger - Medbyggerne
- 49 NHO – nettside: Hva kan jeg gjøre dersom jeg mistenker svart arbeid/sosial dumping?
- 50 Fair Play Bygg – nettside: Tips oss
- 51 Dokument 142 S (2023–2024) om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnstveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet
- 52 Arbeidstilsynet – nettside: HMS-kort
- 53 Voteringsoversikt for sak: Innst. 232 S (2022-2023), jf. Dokument 8:74 S (2022-2023)

- 54 Rapport fra bygge- og anleggsnæringens ekspertutvalg for godkjenning av kvalifikasjoner og innsats mot useriøse aktører| august 2014 | side 35 Enkelt å være seriøs
- 55 Politiet – nettside: Om pass og ID-kort
- 56 Dokument 142 S (2023–2024) om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet
- 57 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 06.03.2024
- 58 Handlehvitt – nettside: Treparts bransjeprogram
- 59 Regjeringen Solberg | Revidert 8. februar 2021 | side 24: Strategi mot arbeidslivskriminalitet
- 60 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til næringsministeren. Besvart: 11.01.2024
- 61 Rapport fra bygge- og anleggsnæringens ekspertutvalg for godkjenning av kvalifikasjoner og innsats mot useriøse aktører| august 2014 | side 22: Enkelt å være seriøs
- 62 Mail fra Øystein Seljeflot, Entreprenørforeningen - Bygg og Anlegg | 05.01.24 |
- 63 Rapport fra Deloitte | juni 2022 |side 51: Evaluering av hvordan offentlige innkjøp bidrar til å fremme seriositet
- 64 data.altinn.no – nettside: eBevis
- 65 Rapport fra Deloitte | juni 2022 | side 51 Evaluering av hvordan offentlige innkjøp bidrar til å fremme seriositet (på oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet)
- 66 Stortingets utredningsseksjon (2023) QR-koder på fakturaer
- 67 E24 | 06.03.24 | Økokrim: Tusenlappen bør fjernes
- 68 Tolletaten - nettside: Valuta
- 69 European Commission – nettside: Taxation and Customs Union - How to declare?
- 70 Rapport fra Økokrim | oktober 2023 | side 19: Nå er det NOK - Kontanter i den kriminelle økonomien
- 71 RVO Regionale verneombud - nettside: Regionale verneombud (RVO)
- 72 Politiet – nettside: Arbeidslivskriminalitet
- 73 Regjeringen Solberg | Revidert 8. februar 2021 | side 3: Strategi mot arbeidslivskriminalitet
- 74 Regjeringen Solberg | Revidert 8. februar 2021 | side 7: Strategi mot arbeidslivskriminalitet
- 75 Politiet – nettside: Næringslivskontakter i politiet
- 76 Representantforslag 198 S (2022-2023) om å styrke a-krimsentrene, Innst. 388 S (2022-2023)
- 77 Regjeringen Solberg | Revidert 5. februar 2019| side 11: Strategi mot arbeidslivskriminalitet
- 78 Rapport fra KPMG | 05.12.22 | side viii: Evaluering av etatssamarbeid mot arbeidslivskriminalitet
- 79 Dokument 8:198 S (2022-2023) om å styrke a-krimsentrene
- 80 Rapport fra KPMG | 05.12.22 | side ii: Evaluering av etatssamarbeid mot arbeidslivskriminalitet
- 81 Prognoseseteret | 04.01.21 | Norge er ikke lenger europamestere i oppussing
- 82 Rapport fra Fafo | 06.10.14 | side 24: Privatmarkedet i byggenæringen - Usynlig arbeidsmarked i de tusen hjem
- 83 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 08.12.2023
- 84 Rapport fra KPMG | 05.12.22 | side 68: Evaluering av etatssamarbeid mot arbeidslivskriminalitet
- 85 Representantforslag 198 S (2022-2023) om å styrke a-krimsentrene, Innst. 388 S (2022-2023)
- 86 Rapport fra KPMG | 05.12.22 | side 29: Evaluering av etatssamarbeid mot arbeidslivskriminalitet
- 87 Dokument 142 S (2023–2024) om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet
- 88 Strategi mot arbeidslivskriminalitet. Side 24 | Revidert 8. februar 2021
- 89 Politiet – nettside: Næringslivskontakter i politiet
- 90 Rapport | 02.03.23 |side 17-18: Felles årsrapport for etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet 2022
- 91 Side 95: Dokument 3:9 (2022–2023) Sjøfartsdirektoratets arbeid med å fremme gode arbeids- og levevilkår til sjøs
- 92 Side 9: Dokument 3:9 (2022–2023) Sjøfartsdirektoratets arbeid med å fremme gode arbeids- og levevilkår til sjøs
- 93 Vedtak i korthet - Dokument 8:278 S (2021-2022) om å oppheve Arbeidstilsynets øvre gebyrgrense
- 94 Aftenposten | 20.11.22 | Arbeidstilsynet stengte livsfarlig byggeplass. Da firmaet fortsatte å bygge, mente tilsynet at de ikke kunne stoppe dem
- 95 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til

- arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 18.12.2023
- 96 FriFagbevegelse – debattinnlegg, Pål Skaufjord, NTL-tillitsvalgt i Arbeidstilsynet 02.11.2023 Vi trenger ikke å finne opp kruttet på nytt for å styrke a-krimssamarbeidet
- 97 Aftenposten | 10.01.23 | Arbeidstilsynets gebyrtabber: Ga millionbot – krevde aldri inn pengene
- 98 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 11.01.2024
- 99 DN – Innlegg | 23.06.21 | Nytt verktøy må til i kampen mot kriminaliteten, av A.E. Coll, høyskolelektor ved Politi- og høgskolen og leder i Norsk Økrimforening, og Jon Petter Rui, professor ved Universitetet i Bergen
- 100 Regjeringen.no | 13.02.24 | Strengere straffebestemmelse for grov utnyttning av utlendinger
- 101 Rapport | 02.03.23 | side 21: Felles årsrapport for etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet 2022
- 102 Aftenposten | 15.11.22 | Caritas-rådgiver: – Flere polske arbeidere lever i et parallellsamfunn
- 103 Rapport fra Fafo |2022:14 |side 6: Grov utnyttning av utenlandske arbeidstakere
- 104 NRK | 18.12.23 | – Jeg forventet ikke at politiet ville beskytte tyven
- 105 Dokument 142 S (2023–2024) om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnsstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet
- 106 Dokument 142 S (2023–2024) om å forebygge, dokumentere og slå ned på lønnsstyveri, og hjelpe ofrene for arbeidslivskriminalitet
- 107 Lovdata: Lov om fri rettshjelp [rettshjelploven] § 11.Vilkår for fritt rettsråd
- 108 Acas working for everyone – nettside: Acas helpline
- 109 Arbeidstilsynet – nettside: Telefon og chat
- 110 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 21.12.2023
- 111 Rett24 |28.06.21 |Ivaretar Nav lønnsgaranti arbeidstakers rett til lønn?
- 112 Rapport fra Fafo |2022:14 |side 73: Grov utnyttning av utenlandske arbeidstakere
- 113 Rapport fra Fafo |2019:35 |side 69: Menneskehandel i arbeidslivet
- 114 Fair Play Bygg – nettside: Om oss
- 115 Kirkens Bymisjon – nettside: Avdeling fattige tilreisende
- 116 Caritas Norge – nettside: Integrering
- 117 Skriftlig spørsmål fra Aleksander Stokkebø (H) til arbeids- og inkluderingsministeren Besvart: 14.06.2023
- 118 13.04.18 | Joint Nordic Declaration on Fair Competition and Fair Working Conditions
- 119 Strategi mot arbeidslivskriminalitet (2015–2016) | 13.01.2015
- 120 Strategi mot arbeidslivskriminalitet. Side 1 | Revidert 8. februar 2021
- 121 Prop. 1 S (2021–2022) Arbeids- og sosialdepartementet side 18
- 122 Regjeringen.no | 02.11.22 | Åpnet nytt a-krimssenter i Alta
- 123 Regjeringen.no | 15.06.21 | Forslag til forskrift om deling av taushetsbelagte opplysninger og behandling av personopplysninger m.m. i det tverretatlige samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet (akriminformasjonsforskriften)
- 124 Arbeidstilsynet – nettside |10.3.2022| Det blir ulovlig å selge bilpleie, hjulskift og hjullagring uten godkjenning fra Arbeidstilsynet
- 125 Strategi mot arbeidslivskriminalitet. Side 15 | Revidert 8. februar 2021
- 126 Politisk regnskap per juli 2021
- 127 Dokument 8:198 S (2022-2023) om å styrke a-krimssentrene
- 128 Mindretallsforslag i behandlingen av Dokument 8:198 S (2022-2023) om å styrke a-krimssentrene
- 129 Dokument 8:70 S (2022-2023) om en tillitsreform i Arbeidstilsynet, Vedtak 530, 531 og 532
- 130 Dokument 8:70 S (2022-2023) om en tillitsreform i Arbeidstilsynet
- 131 Dokument 8:70 S (2022-2023) om en tillitsreform i Arbeidstilsynet
- 132 Dokument 8:70 S (2022-2023) om en tillitsreform i Arbeidstilsynet
- 133 Dokument 8:278 S (2021-2022) om å oppheve Arbeidstilsynets øvre gebyrgrænse

**Muligheter
for alle**

Lær mer om Høyres politikk på
[hoyre.no](https://www.hoyre.no) og i sosiale medier.

Du kan kontakte oss på
hoyre.postmottak@stortinget.no

Telefon: (+47) 23 31 33 45